

Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram 5. omdrev 2020-2024
STATUS FOR VERNEVERDIGE KULTURMINNER I
UTVALGTE KOMMUNER
GJERSTAD KOMMUNE 2020

Dato: 20.02.2021
Versjon: 03

Dokumentinformasjon

Oppdragsgiver:	Riksantikvaren
Tittel på rapport:	Omdrev 5 Miljøovervåking SEFRAK Gjerstad
Oppdragsnavn:	Status for verneverdige kulturminner
Oppdragsnummer:	626915-01-02
Utarbeidet av:	Harald Tallaksen
Oppdragsleder:	Harald Tallaksen
Medarbeider feltregistrering:	Samuel Billaud Feragen
Kartproduksjon:	Frode Edvardsen
Utvikling feltapp/kartløsning:	Frode Wiseth Jørgensen, Håvard Sataøen
Tilgjengelighet:	Åpen

Kort sammendrag

I denne rapporten beskrives tap, endringer og tilstand for SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn 1900 i Gjerstad kommune i Agder fylke i perioden 2010-2020. Resultatene analyseres i forhold til samfunnssektor, sosial miljøsammenheng, bygningstyper og geografiske variasjoner. Undersøkelsen er del av Riksantikvarens overvåkingsprogram «Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner», som gjennomføres ved kontrollregistrering i felt hvert femte år i 18 utvalgte kommuner. I 2020 startet 5. omdrev med kontrollregistrering av kommunene Gjerstad, Nord-Aurdal, Fræna og Kautokeino. Fræna og Gjerstad ble utelatt i 4. omdrev, slik at dataene for endringer mellom 3. og 5. omdrev gjelder for en periode på 10 år.

Bygningene som inngår i undersøkelsen, ble SEFRAK-registrert i perioden 1975-1995. Det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget i 1. omdrev av overvåkingsprogrammet for Gjerstad var 587 bygninger. I 2020 ble det registrert 19 bygninger som var revet, brent eller falt i ruin siden forrige registrering i 2010. Dette utgjør en tapsandel på 4 % i dette omdrevet, noe som gir en gjennomsnittlig, årlig tapsandel på 0,4 %. Akkumulert tap i Gjerstad perioden 2000-2020 var 90 bygninger, dvs. 15 % av det opprinnelige undersøkelsesgrunnlaget. 1 % av de gjenstående bygningene er sterkt truet, 3 % er truet og 48 % er endret.

03	20.02.21	Mindre korreksjoner etter innspill fra RA	HT	
02	15.02.21	Rapport versjon 2, revidert etter innspill fra RA	HT	
01	15.12.20	Rapport versjon 1	HT	AS
VERSJON	DATO	BESKRIVELSE	UTARBEIDET AV	KS

Forord

Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram «*Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner*» skal svare på miljøforvaltningens kunnskapsbehov på kulturminnefeltet og gi faktagrunnlag for målrettede tiltak i dagens og fremtidig forvaltning. Programmet gir oversikt over utviklingen av tap, endringer og fysisk tilstand for verneverdige bygninger i 18 kommuner. De innsamlede dataene brukes til å analysere årsaker til tap, og forholdet mellom virkemiddelbruk og bevaringsgrad.

Miljøovervåkingsprogrammet startet opp i år 2000 under navnet «Gamle hus da og nå». 18 kommuner har blitt registrert hvert femte år i perioden 2000 – 2014. I fjerde omdrev (2015 – 2019) ble antallet kommuner redusert til 10. Nå i femte omdrev er antallet kommuner igjen økt til 18. Programmet omfattet ca. 14.500 bygninger ved oppstarten, men er nå i 5. omdrev redusert til ca. 11.000 på grunn forfall og tap.

I denne rapporten presenteres resultatene fra årets kontrollregistrering av 516 verneverdige bygninger i Gjerstad kommune. Feltarbeidet ble gjennomført i siste halvdel av juni 2020.

ASPLAN VIAK takker for velvilje og hjelp fra huseiere, lokalbefolkning og kommuneforvaltning i forbindelse med feltarbeidet, og for godt samarbeid med Riksantikvaren.

Kontaktperson hos Riksantikvaren er Lars Rogstad.

Arendal, 20.02.2021

Harald Tallaksen
Oppdragsleder

Astrid Storøy
Kvalitetssikrer

Innhold

1. SAMMENDRAG	6
2. INNLEDNING	8
2.1. Nasjonale miljømål	8
2.2. Riksantikvaren og miljøovervåking	8
2.3. Kulturminner i overvåkingsprogrammet	8
2.3.1. SEFRAK-bygninger	9
2.3.2. Kommunalt verneverdige kulturminner	9
2.3.3. Statlig listeførte bygninger verneklasse 2	9
2.3.4. Listeførte kirker	10
3. METODE	12
3.1. Utvalgte kommuner	12
3.2. Tidsintervaller	13
3.3. Undersøkelsergrunnlag i 2020	14
3.3.1. SEFRAK-registrerte bygninger	14
3.4. Undersøkelserparametere	14
3.4.1. Grad av endring	14
3.4.2. Tilstand	15
3.5. Kvalitative kategorier	15
3.5.1. Bygningskategori	15
3.5.2. Samfunnssektor	15
3.5.3. Sosial miljøsammenheng	15
3.5.4. Geografiske variasjoner	15
3.6. Datainnhenting	15
3.6.1. Feltarbeid	15
3.7. Planstatus	16
3.7.1. Andre virkemidler for bevaring	16
3.8. Bearbeiding og lagring av data	17
3.8.1. Registreringsdata	17
3.8.2. Foto	17
3.8.3. Kart	17
3.8.4. Rapportering	17
3.9. Metodiske bemerkninger	17
3.9.1. Ulike tidsintervaller i 1. omdrev	17
3.9.2. Åtte kommuner utelatt i 4. omdrev	17
3.9.3. Ny tilstandskategori i 3. omdrev	17
3.9.4. Nye endringskategorier i 3. omdrev	17
3.9.5. Dokumentert stilhistorisk tilbakeført	17
4. RESULTAT	18
4.1. Tap	18
4.2. Tapsårsaker	20
4.3. Endring ABC	22
4.4. Annen endring	25
4.5. Tilstand	25
4.6. Sammenheng mellom tilstand og endring	28
4.7. Samfunnssektor og sosial miljøsammenheng	29
4.8. Geografiske variasjoner	30

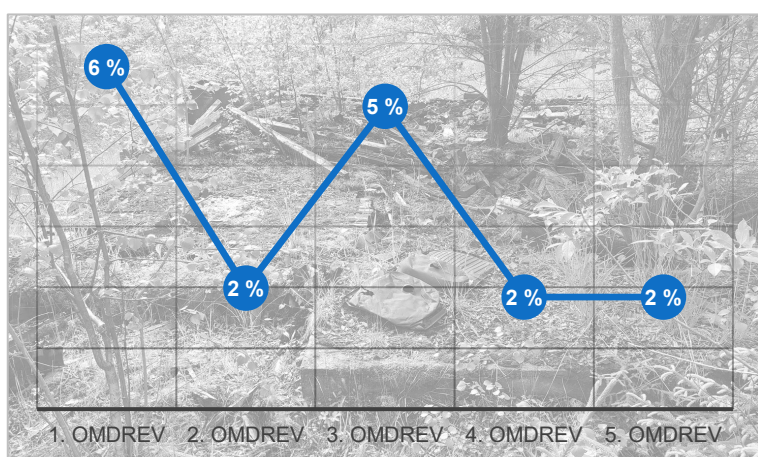
4.9.	Bygningstyper	32
4.9.1.	Bolighus/våningshus	33
4.9.2.	Driftsbygninger i tunet	36
4.9.3.	Mindre uthus i og nær tunet	37
4.10.	Utmarksbygninger	39
5.	KOMMUNALT VERNEVERDIGE OG STATLIG LISTEFØRTE BYGNINGER OG KIRKER	41
6.	VIRKEMIDLER FOR BEVARING	42
6.1.	Planstatus	42
6.2.	Kommunalt planverk	43
6.2.1.	Kommunal planstrategi	43
6.2.2.	Kommuneplan	43
6.2.3.	Kulturminneplan	43
6.3.	Agder fylkeskommune	43
6.4.	Kulturminneregistreringer	43
6.4.1.	Tilskudd fra fylkeskommunen	44
6.4.2.	SMIL-midler	44
6.4.3.	Norsk Kulturminnefond	44
6.4.4.	Norsk Kulturarv	44
6.5.	Informasjon og rådgivning	45
7.	KILDER	46
8.	TABELLOVERSIKT	47
9.	VEDLEGG	49
9.1.	Vedlegg 1: Undersøkelsesparametere	49
9.2.	Vedlegg 2: Planstatus/vernestatus kategorier	49
9.3.	Vedlegg 3: Kvalitative kategorier	50
9.4.	Vedlegg 4: Geografiske kategorier	51
9.5.	Vedlegg 5: Detaljert resultatoversikt	53

1. SAMMENDRAG

Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram «*Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner*» skal svare på miljøforvaltningens kunnskapsbehov på kulturminnefeltet og gi faktagrunnlag for målrettede tiltak i dagens og fremtidig forvaltning. Programmet gir oversikt over utviklingen av tap, endringer og fysisk tilstand for SEFRAK¹-registrerte og verneverdige bygninger i 18 kommuner. De innsamlede dataene brukes til å analysere årsaker til tap, og forholdet mellom virkemiddelbruk og bevaringsgrad.

Gjerstad kommune ble kontrollregistrert gjennom tre omdrev i perioden 2000 - 2010. Sammen med 8 andre kommuner ble Gjerstad tatt ut av miljøovervåkingsprogrammet i 4. omdrev, men tatt inn igjen i 5. omdrev (2020). Dette innebærer at det er 10 år siden forrige kontrollregistrering, og at alle tall for status, endringer og tilstand ikke uten videre kan sammenlignes med de kommunene som ble registrert i 4. omdrev.

I 5. omdrev er 516 bygninger kontrollregistrert. Mellom 2010 og 2020 har 19 bygninger gått tapt, dvs. 4 % av bygningene i undersøkelsesgrunnlaget. Dette tilsvarer et årlig tap på 0,4 %. 3 % er truet og 1 % sterkt truet. Av de tapte bygningene var 26 % preget av forfall i forrige omdrev. Akkumulert tap i Gjerstad i perioden 2000-2020 er 15 %. Tapsandelen i hvert omdrev har variert mellom 2 % og 6 %, men ligger på 4 % i 5. omdrev som fordelt på 4. og 5. omdrev gir 2 % i snitt, se *Figur 1*.

Figur 1: Tapsandel for Gjerstad 1. – 5. omdrev. 4. omdrev er interpolert

48 % av 497 gjenstående SEFRAK-bygninger i Gjerstad er endret. 11 % har større volumendringer (A-endring) 18 % har mindre volumendringer (B-endring) og 19 % har overflateendringer (C-endring), som tilsvarer mye av det vanlige bygningsvedlikeholdet. Endrete bygninger har bedre tilstand enn de uendrete. Ingen av de endrete er truet/sterkt truet, mens 6 % av de uendrete er truet/sterkt truet. En noe høyere andel bygninger som kun har mindre endringer (C-endring), har bedre tilstand enn de med middels grad av endring (B-endring).

89 % av de undersøkte SEFRAK-bygningene i Gjerstad er knyttet til landbruk, fiske og fangst. I forhold til 1. omdrev har husmannsplassene i 5. omdrev samme akkumulert tapsandel som bondens bygninger (15 %), og en lavere andel forfall på gjenstående bygninger (3 % mot 4%).

Tettbygde strøk rommer 25 % av alle de registrerte bygningene i Gjerstad kommune. Tapsandelen har tidligere vært høyest i disse områdene, men er lik som i spredtbygde strøk i 5. omdrev (4 %). Tapsandelen er litt høyere i Ytre Gjerstad enn i Øvre Gjerstad (4 % mot 3 %).

- *Bolighus/våningshus* har 2 % lavere tapsprosent enn gjennomsnittet
- *Mindre uthus* har samme tapsandel som utmarksbygningene, noe som er 1 % høyere enn gjennomsnittet i kommunen
- *Driftsbygninger i tunet (store driftsbygninger)* har 3 % høyere tapsandel enn gjennomsnittet

¹ SEFRAK-registret omfatter bygninger eldre enn 1900, registrert i regi av «*Sekretariatet for registrering av faste kulturminner*».

- *Utmarksbygningene* har 1 % høyere tapsandel enn gjennomsnittet, men litt bedre tilstand enn gjennomsnittet

Tabell 1: Tapsandel og tilstand i 5. omdrev i Gjerstad fordelt på ulike bygningstyper

Bygningstype	Andel av gjenstående bygninger	Andel tap	Andel truet/sterkt truet	
Gjennomsnitt for hele Gjerstad	100 %		4 %	4 %
Bolighus/våningshus	52 %		2 %	2 %
Driftsbygninger i tunet	17 %		7 %	7 %
Mindre uthus	20 %		5 %	5 %
Utmarksbygninger	8 %		5 %	3 %

3 av de undersøkte bygningene i Gjerstad er avsatt til bevaring i en vedtatt reguleringsplan etter plan- og bygningsloven (Holmen gård), mens 12 er avsatt til bevaring gjennom kommuneplanen (Eikeland verk). Ingen av disse er truet/sterkt truet eller tapt i 5. omdrev.

Figur 2: Holmen gård er det eneste området i Gjerstad avsatt til bevaring i en reguleringsplan. Flere av bygningene er også fredet etter kulturminneloven. Foto: HT/ASPLAN VIAK 2020.

2. INNLEDNING

2.1. Nasjonale miljømål

«Et mangfold av kulturmiljø skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk» er ett av tre nye kulturmiljømål i stortingsmelding 16 (2019-2020)². For å nå målet skal det utarbeides nye bevaringsstrategier som skal bidra til å strukturere, samordne og organisere innsatsen. Det skal videre etableres resultatmål og indikatorer for hver bevaringsstrategi, slik at kulturmiljøforvaltningens prioriteringer kan måles og rapporteres. Miljøovervåking, med innsamling av data i lange tidsserier, og andre styringsdata vil være viktige virkemidler.

På kulturmiljøfeltet er det i dag fire miljøovervåkingsprogram:

1. *Status og tilstandsovervåking av automatisk fredete arkeologiske kulturminner i utvalgte kommuner*
2. *Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner*
3. *Miljøovervåking av konsekvensene av klimaendringene på fredete bygninger*
4. *Status og tilstandsovervåking av kulturlag fra middelalder i utvalgte middelalderbyer*

2.2. Riksantikvaren og miljøovervåking

I miljøovervåkingsprogrammet «*Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner*» kartlegges tap, endringer og fysisk tilstand for verneverdige kulturminner i 18 utvalgte kommuner hvert femte år. Programmet startet opp i år 2000, og ved hjelp av lange tidsserier med registerdata utarbeides det analyser som blant annet sier noe om årsakssammenhenger for tap, og forholdet mellom virkemiddelbruk og bevaringsgrad.³

Programmet er en videreføring av miljøovervåkingsprogrammet «*Gamle hus da og nå 2000-2014*», hvor SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn år 1900 i 18 kommuner ble kontrollregistrert hvert femte år.

Riksantikvaren ønsker en bredt anlagt miljøovervåking for å ta høyde for fremtidige problemstillinger på kulturminnefeltet:

*«Resultater fra miljøovervåking gir informasjon som er strategisk viktig for politikere og forvaltning. De bidrar både til å formulere nye politiske mål og revidere eksisterende mål. Miljøovervåking danner også et viktig kunnskapsgrunnlag for kulturminneforvaltningen for å avgjøre hvilke tiltak som skal settes i verk, og av hvem».*⁴

2.3. Kulturminner i overvåkingsprogrammet

Overvåkingsprogrammet omfatter i utgangspunktet et stort antall, ikke verneverdivurderte SEFRAK-registrerte bygninger eldre enn år 1900. Fra og med 4. omdrev (2015) ble programmet utvidet til å omfatte kommunalt vernede bygninger yngre enn år 1900, og andre verneverdige bygg listeført av kommune eller stat. Undersøkelsen gir dermed et bredt tilfang av opplysninger om bestandsutviklingen for den eldre bygningsmassen, uavhengig av bygningenes verneverdi. Antallet kontrollkommuner ble redusert til 10 i 4. omdrev (2015-2020), men igjen utvidet til 18 fra og med 5. omdrev (2020-2025), se kart *Figur 1*.

1. og 2. omdrev ble gjennomført av *Kulturminnekompaniet*, 3. og 4. omdrev av *Norsk institutt for kulturminneforskning NIKU*.

² Regjeringen.no, meldinger til Stortinget, lest 01.12.2020: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-16-20192020/id2697781/>

³ Analysene vil bli publisert i overvåkingsprogrammets sluttrapport i 2025

⁴ Riksantikvarens hjemmeside, lest 13.01.2021: <https://www.riksantikvaren.no/prosjekter/miljoovervakning-og-overvakingsprogrammer>

2.3.1. SEFRAK-bygninger

I denne undersøkelsen brukes benevnelsen «SEFRAK-bygninger» om bygninger registrert i SEFRAK-registeret.

SEFRAK er et landsdekkende register over bygninger eldre enn 1900, samt nyere bygninger i nordlige områder. Registeret ble etablert etter en landsomfattende feltregistrering i perioden 1975-1995. Ca. 500.000 objekter ble fotografert, kartfestet og oppmålt, og registreringsskjemaer med sort-hvitt kontaktfoto ble fylt ut for alle objekter. Deler av informasjonen på de opprinnelige registreringsskjemaene ble digitalisert og koblet til Matrikkelen.

SEFRAK-registrering innebærer ingen formell vernestatus, men SEFRAK-registeret blir brukt som verktøy i kulturminneforvaltningen og som kulturhistorisk kildemateriale. Sort-hvitt fotoene på de opprinnelige SEFRAK-skjemaene danner sammenligningsgrunnlaget for kontrollregistreringen av SEFRAK-bygninger i dette MOV-programmet.⁵

Figur 3: Eksempel på utfylt SEFRAK-skjema med sort-hvitt kontaktfoto og enkel oppmåling av bygget. Skjemaet består av flere sider.

2.3.2. Kommunalt verneverdige kulturminner

Med «kommunalt verneverdige kulturminner» menes kulturminner som er listet opp eller kartfestet som prioriterte kulturminner i politisk vedtatte arealplaner eller kommunale kulturminneplaner.

Det er en nasjonal målsetting å redusere tapet av verneverdige kulturminner.⁶ For å nå dette målet må en ha oversikt over de aktuelle kulturminnene i kommunene. Siden 2011 har Riksantikvaren gjennomført KIK-prosjektet (Kulturminner i kommunen) for å styrke kompetansen og legge til rette for arbeid med kommunale kulturminneplaner.⁷ Gjennom slike planer samler kommunene inn og systematiserer kunnskap om kulturminner og kulturmiljø, vurderer verneverdi, og fremstille dette i kart og plandokumenter. Kommunene står selv for å definere kommunalt viktige kulturminner, uten føringer fra fylkeskommunene og Riksantikvaren. Riksantikvaren har lagt til rette for at kommunalt verneverdige kulturminner legges inn i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden.

2.3.3. Statlig listeførte bygninger verneklasse 2

Statlige sektorer har utarbeidet statlige verneplaner for bygningsmassen de besitter med formål å sikre og bevare et representativt utvalg kulturminner i form av byggverk og anlegg knyttet til statens virksomhet. I verneplanene er eiendommassen gjennomgått, og et representativt utvalg er foreslått for vern i to kategorier. Bygg i verneklasse 1 er fredet ved forskrift av Riksantikvaren. Bygg i verneklasse 2 er bygg sektorene vurderer har verneverdi, og som disse pålegger seg selv å ivareta. Et juridisk vern får bygningene

⁵ NIKU rapport nr. 101 «Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner – sammendragsrapport 2000-2019»

⁶ Miljødirektoratets hjemmeside lest 13.01.2021: <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/miljomal/kulturminner-og-kulturmiljo/miljomal-2.1/>

⁷ Riksantikvarens hjemmeside, lest 10.11.20: <https://www.riksantikvaren.no/kik/>

først ved en eventuell regulering til bevaring gjennom pbl.⁸ Byggene inngår i denne undersøkelsen under benevnelsen «Statens listeførte bygninger verneklasse 2».

2.3.4. Listeførte kirker

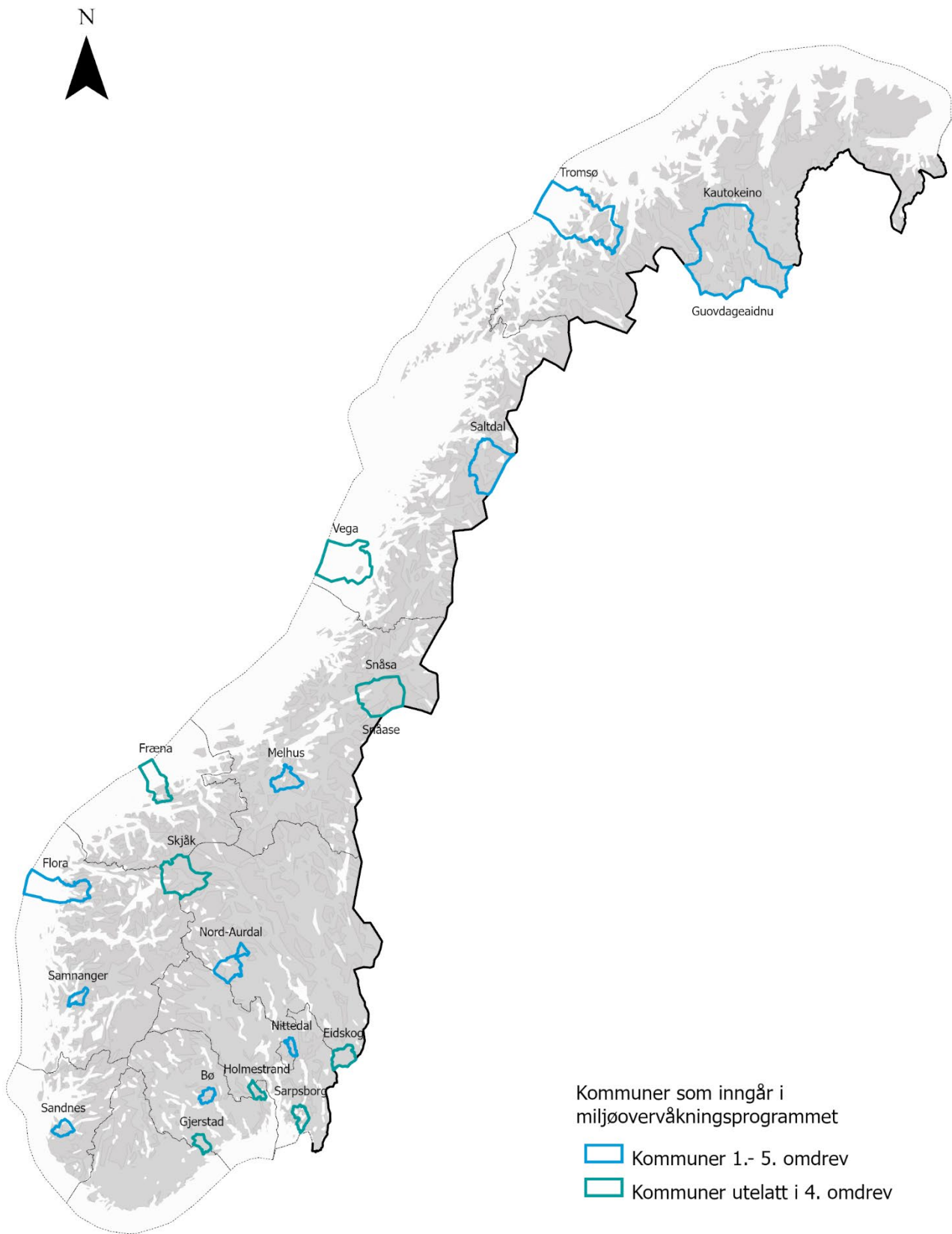
«Listeførte kirker» er verneverdige kirkebygg med nasjonal verdi og omfatter alle kirker oppført i tidsrommet 1650-1850, og utvalgte kirker oppført etter 1850. Disse er ikke fredet etter kulturminneloven, men er underlagt særskilte saksbehandlingsregler. I henhold til kirkerundskrivet skal saker som angår endringer i og ved listeførte kirker sendes til Riksantikvaren for uttalelse, før biskopen fatter vedtak etter kirkeloven. I tillegg skal tiltak i kirkens nærområde (60 meter) behandles av fylkeskommunen.⁹

Figur 4: Gjerstad kirke er kommunens eneste listeførte kirke. Dette er en langkirke oppført i 1848 etter mønstertegninger av arkitekt Christian Heinrich Grosch. Foto: SBF/ASPLAN VIAK 2020

⁸ <https://www.riksantikvaren.no/veileder/bakgrunn-for-ske/>

⁹ Forvaltning av kirke, kirkegård og kirkens omgivelser som kulturminne og kulturmiljø. Rundskriv T-3/00 fra Kirke- utdannings og forskningsdepartementet og Miljøverndepartementet

Figur 5: 18 kommuner inngår i miljøovervåkingsprogrammet «Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner». Kommunene er valgt ut av Riksantikvaren med tanke på å vise et tversnitt av landets kommuner. Kartgrunnlag: Statens kartverk, Geovekst.

3. METODE

3.1. Utvalgte kommuner

Riksantikvaren har valgt ut 18 kommuner som inngår i overvåkingsprogrammet. Disse utgjør en geografisk og samfunnsmessig bredde med sikte på å vise et tverrsnitt av Norge.

Tabell 2: Karakteristikk og hovednæringer basert på SSB's kommunekarakteristikker.

5. omdrev	Tidl. kommune	Ny kommune etter 1.1.2020	Tidl. fylke	Nytt fylke etter 1.1.2020	Kommune nr (etter 1.1.2020)	Hovednæring	Karakteristikk	Befolkningsutvikling
2020	Kautokeino	Kautokeino	Finnmark	Troms og Finnmark	5430	Reindrift, reinproduksjon	Nord-Norge, innland, samisk	Stabilt
2020	Nord-Aurdal	Nord-Aurdal	Oppland	Innlandet	3451	Landbruk, service, turisme	Midt-Norge, innland	Svakt avtagende
2020	Gjerstad	Gjerstad	Aust-Agder	Agder	4211	Industri, skogbruk	Sørlandet, kystnært	Svakt avtagende
2020	Fræna	Hustadvika	Møre og Romsdal	Møre og Romsdal	1579	Fiske, industri, landbruk	Vestlandet, kyst	Økende
2021	Nittedal	Nittedal	Akershus	Viken	3031	Industri, service, skogbruk	Østlandet, bynært	
2021	Tromsø	Tromsø	Troms	Troms og Finnmark	5401	Handel, offentlig virksomhet, service	Nord-Norge, kyst og innland, by	
2022	Saltdal	Saltdal	Nordland	Nordland	1840	Industri, handel, jordbruk, service, skoler	Nord-Norge, innland	
2022	Sandnes	Sandnes	Rogaland	Rogaland	1108	Handel, industri, jordbruk, service	Sørvest-Norge, by	
2022	Eidskog	Eidskog	Hedmark	Innlandet	3416	Industri, jordbruk, skogbruk	Østlandet, innland, skog	
2022	Skjåk	Skjåk	Oppland	Innlandet	3433	Jordbruk, skogbruk, trevareindustri, turisme	Midt-Norge, innland	
2023	Snåsa	Snåsa	Nord-Trøndelag	Trøndelag	5041	Landbruk	Midt-Norge, innland, samisk	
2023	Melhus	Melhus	Sør-Trøndelag	Trøndelag	5828	Arbeidspendling, landbruk, service	Midt-Norge, bynært	
2023	Vega	Vega	Nordland	Nordland	1815	Landbruk	Nord-Norge, øykommune, verdensarv	
2023	Flora	Kinn	Sogn og Fjordane	Vestland	4602	Industri, oppdrettsnæring	Vestlandet, kyst og innland, by	
2024	Bø	Midt-Telemark	Telemark	Vestfold og Telemark	3717	Jordbruk, skogbruk, skoler, turisme	Østlandet, regionsenter	
2024	Samnanger	Samnanger	Hordaland	Vestland	4623	Arbeidspendling, industri, jordbruk	Vestlandet, bynært	
2024	Sarpsborg	Sarpsborg	Østfold	Viken	3003	Handel, industri, jordbruk, service, skogbruk	Østlandet, by	
2024	Samnanger	Samnanger	Hordaland	Vestland	4623	Arbeidspendling, industri, jordbruk	Vestlandet, bynært	
2024	Holmestrand	Holmestrand	Vestfold	Vestfold og Telemark	3802	Arbeidspendling, handel, industri, jordbruk, service	Østlandet, kyst og innland, by	

Tabell 3: Folketall og befolkningsutvikling i kontrollkommunene, registrert i kontrollårene

1.-2.-3.-4.-5. omdrev	Kommune	Folketall:						Befolkningsutvikling:				
		1. omd	2. omd	3. omd	4. omd	5. omd	2040	1.-2. omd	2.-3. omd	3.-4. omd	4. omd-5. omd	5. omd-2040
2000-2005-2010-2015-	Kautokeino	3 150	2 997	2 935	2 914	2 910	2 530	-5 %	-2 %	-1 %	0 %	-15 %
2000-2005-2010-2015-	Nord-Aurdal	6 500	6 442	6 402	6 466	6 413	6 697	-1 %	-1 %	1 %	-1 %	4 %
2000-2005-2010-2015-	Gjerstad	2 509	2 500	2 478	2 471	2 428	2 371	0 %	-1 %	0 %	-2 %	-2 %
2000-2005-2010-2015-	Hustadvika (Fræna)	12 198	12 327	12 718	13 207	13 279	13 357	1 %	3 %	4 %	1 %	1 %

3.2. Tidsintervaller

Kontrollregistrering i felt blir gjennomført hvert femte år.¹⁰ Kontrollregistrering i Gjerstad av SEFRAK-registrerte bygninger gjennomføres for 4. gang, mens kommunalt verneverdige kulturminner, statlig listeførte bygninger og kirker, registreres for første gang. Gjerstad ble utelatt i 4. omdrev, men er igjen tatt inn i 5.

*Figur 6: Kirkebygda med Gjerstad kirke i bakgrunnen. Andelen tapte bygninger i 5. omdrev er lik for tettbygde og spredtbygde områder i kommunen. Ytre Gjerstad har litt høyere tapsandel enn Øvre Gjerstad. Kirkebygda tilhører Øvre Gjerstad.
Foto: HT/ASPLANVIK 2020*

¹⁰ Unntaket er Nittedal kommune, hvor 1. omdrev ble gjennomført i 1994 og 2. omdrev i 2001, samt kommunene Gjerstad, Fræna, Holmestrand, Sarpsborg, Skjåk, Snåsa og Vegas som ble hoppet over i 4. omdrev.

3.3. Undersøkellesgrunnlag i 2020

3.3.1. SEFRAK-registrerte bygninger

Undersøkellesgrunnlaget i 2020 for Gjerstad omfattet 516 SEFRAK-registrerte bygninger.

Alle SEFRAK-bygningene som har vært med siden 1. omdrev, er eldre enn år 1900. Opprinnelig omfattet dette 3987 bygninger i kommunene som omfattes av årets kontrollregistrering: Gjerstad, Nord-Aurdal, Fræna og Kautokeino. Før oppstart i år 2000 ble 1089 av disse trukket fra. Dette var bygninger yngre enn 1900, ruiner og andre typer objekter, nyere bygninger på gamle murer, vanskelig tilgjengelige bygninger og bygninger med mangelfull eller dobbel registrering. Undersøkellesgrunnlaget for Gjerstad var på 587 i 1. omdrev, mens det ved inngangen til 5. omdrev var desimert til 516.

Tabell 4: Undersøkellesgrunnlag i de fire kommunene Gjerstad, Nord-Aurdal, Fræna og Kautokeino som ble kontrollregistrert i 2020

Kontrollår	Kommune	Opprinnelig SEFRAK-registrert	1900-talls	Ruin	Irrelevant/ ukjent	Sum tatt ut	1. omdrev	2. omdrev	3. Omdrev	4. omdrev	5. omdrev
2020	Gjerstad	787	36	140	23	199	587	554	543	0	516
2020	Nord-Aurdal	1 832	91	88	303	482	1 350	1 177	1 115	1 069	1 037
2020	Kautokeino	81	36	0	5	41	40	23	20	19	18
2020	Fræna	1 287	180	167	20	367	919	722	700	0	676
2020	Sum 5. omdrev	3 987	343	395	351	1 089	2 896	2 476	2 378	1 088	2 247

3.4. Undersøkellesparametere

Ved kontrollregistreringene i hvert omdrev undersøkes bygningenes *grad av endring og tilstand*.¹¹

3.4.1. Grad av endring

Tapt: Bygninger som har falt i ruin, er revet, brent eller flyttet, registreres som *tapt*. Dette gjelder ikke ved flytting innen et avgrenset område, for eksempel innenfor tunet. Flytting til museum eller et annet sted registreres som tap. Tapsårsak angis dersom denne er kjent.

For SEFRAK-bygninger, som har vært en del av undersøkelsen siden 1. omdrev, vurderes grad av endring i forhold til opprinnelig SEFRAK-registrering (foto og opplysninger gitt på opprinnelig SEFRAK-skjema, se Figur 3). Endringene for disse byggene vurderes altså ikke i forhold til forrige omdrev. For nye objekter lagt til fra 4. omdrev vurderes endringene i forhold til status når objektet ble tatt inn.

Endringsgrad: Registreres på en fire-trinns skala:

- Uendret
- Stor endring (A)
- Middels endring (B)
- Liten endring (C)

Endringsgrad A og B vurderes i forhold til stor eller middels endring av byggets volum, mens endringsgrad C i hovedsak gjelder endringer av byggets karakter ved utskifting av for eksempel kledning, takteking, vinduer mm. Vurderingene er skjønnsbasert da det kan være en glidende overgang mellom en stor eller middels endring. Ved eventuelt avvik i vurderingene mellom gjeldende og forrige omdrev, legges forrige omdrevs vurdering til grunn, med mindre bygget er tilbakeført ved riving av tidligere tilbygg ol.

Tap av autentisitet på detaljnivå fanges ikke opp av undersøkelsen. Endringenes kvalitet i forhold til antikvariske eller arkitektoniske hensyn vurderes ikke. Det gjøres heller ingen vurdering av verneverdi eller evt. endringer av denne som følge av endringer/vedlikehold.

I tillegg til endringsgrad registreres det om *deler av huset er revet*, om bygningen er *tilbakeført til eldre uttrykk* eller *dokumentert stilhistorisk tilbakeført*. Uviss endringsgrad på grunn av mangelfull dokumentasjon/dårlig foto i opprinnelig SEFRAK-skjema, registreres som *ukjent*. Bygninger som ikke har

¹¹ Nærmere beskrivelse av undersøkellesparametere i vedlegg 1

blitt oppsøkt/registrert på nært hold på grunn av vanskelig tilgjengelighet, registreres som *står* dersom dette er observert i felt eller bekreftet gjennom samtale med eier eller andre lokalkjente.

3.4.2. Tilstand

Bygningene registreres ved utvendig, visuell befaring som enten *intakt*, *truert* eller *sterkt truert*. Det er et element av skjønn i vurderingen av bygningsteknisk tilstandsgrad og i vurderingen av den glidende overgangen mellom forfall og tap. Bygninger med for eksempel store setningsskader, omfattende råteskader eller sammenrast takkonstruksjon, registreres som sterkt truert.

3.5. Kvalitative kategorier

Det er definert kvalitative kategorier¹² for å analysere innsamlete registreringsdata i overvåkingsprogrammet. Kategoriene under «Bygningskategori», «Samfunnssektor», «Sosial miljøsammenheng» og «Geografiske variasjoner» er basert på systematikken i SEFRAK-registeret, hvor bygningene er registrert med tallkoder for en rekke underkategorier.

3.5.1. Bygningskategori

Bygningskategoriene i undersøkelsen er en generalisering av bygningstyper registrert under opprinnelig funksjon og formål i SEFRAK-registeret. Bygningskategoriene er standardiserte for alle kommunene og fanger ikke opp lokale variasjoner av bygningsbenevning.

3.5.2. Samfunnssektor

Kategorien samfunnssektor er en generalisering av kategoriene knyttet til opprinnelig funksjon og formål i SEFRAK-registeret. For oversiktens skyld er begrepet «andre sektorer» i tidligere omdrev erstattet med «offentlig sektor» som bedre beskriver denne samfunnssektoren¹³.

3.5.3. Sosial miljøsammenheng

Kategorien sosial miljøsammenheng er en generalisering av kategoriene knyttet til opprinnelig sosial miljøsammenheng i SEFRAK-registeret.

3.5.4. Geografiske variasjoner

For å undersøke om geografiske variasjoner¹⁴ påvirker kulturminnebestanden, er det definert hensiktsmessige geografiske områder, samt tettbygde og spredtbygde områder. Inndelingen i geografiske områder for Gjerstad er basert på folketellingen i 1980, se *Figur 21*. Det er benyttet samme inndeling i 5. omdrev som i de foregående.

3.6. Datainnhenting

3.6.1. Feltarbeid

Alle bygninger som omfattes av kontrollregistreringen er befart under feltarbeidet. For Gjerstad ble dette gjennomført i siste halvdel av juni 2020. Registreringen er utvendig og visuell. Bygningene blir fotografert og endringsgrad og tilstand vurdert på stedet.

Eiere er varslet via annonse og omtale i lokalavisene, samt via kommunens hjemmesider. Registratør banker på og identifiserer seg hvis eier er hjemme. Enkelte vanskelig tilgjengelige bygninger/kulturminner registreres ved telefon til eier.

I feltarbeidet har vi benyttet nettbrett med en spesialtilpasset utgave av appen *Feltregistrering*, utviklet av Asplan Viak Internett. Appen viser digitalt kart som via nettbrettets GPS til enhver tid viser status for registrerte objekter og hvor registratøren befinner seg. Eventuelle feil i tidligere oppgitt lokalisering oppdages og rettes på stedet. Foto fra forrige omdrev, sammen med det opprinnelige SEFRAK-skjemaet, er lagret lokalt på nettbrettet. Dette gjør at feltregistreringsappen også fungerer offline i områder uten mobildekning. Nye foto tas med nettbrettet og kobles automatisk mot det aktuelle objektet. Data og foto

¹² Oversikt over kvalitative kategorier presenteres i vedlegg 3

¹³ Kategorien offentlig sektor omfatter hus for offentlig forvaltning, kirker, militæret, undervisning, samferdsel og offentlig tjenesteyting. Kategorien «hus for fritidsbosetting» er flyttet inn under kategorien «fast bosetting uten næringstilknytning». Dette omfatter et fåtall bygninger i undersøkelsesgrunnlaget som opprinnelig hadde formålet hytter/fritidsboliger. Se vedlegg 3.

¹⁴ Detaljert oversikt over geografiske områder i vedlegg 4

lastes opp til server hver dag. Korrekt og effektiv utfylling av skjema sikres gjennom bruk av predefinerte lister, obligatoriske felt, numeriske felter med et lovlig intervall og skjuling av felter basert på valg i lister. Nettbrettet kan benyttes i all slags vær, selv med hansker på.

I etterkant av feltarbeidet kvalitetssikres registreringene via kartverktøyet *Adaptive* utviklet av Asplan Viak Internett. Dette er en web-basert kartportal der både bruker og administrator enkelt forvalter hva som er synlig og setter opp datasett for dataforvaltning. Adaptive gir tilgang søk og sortering på objekter og evt. supplering av data. Fra dette kartverktøyet tas det ut kommunevise datasett som bearbeides videre i en Excel-basert analysemodell.

Figur 7: Nettbrett har vært benyttet til feltarbeidet. Her fra kontrollregistrering på Eikeland verk, Gjerstad. Foto: Marthe Kvernvik, Aust-Agder Blad.

3.7. Planstatus

Planstatus¹⁵ for de undersøkte bygningene/kulturminnene innhentes fra kommunenes digitale kartløsninger, supplert med direkte kontakt med kommunenes administrasjon. Aktuelle plantyper kan være kulturminneplaner, spesialområde bevaring etter plan- og bygningsloven (pbl 1985), hensynssone (pbl 2008), NBI-registeret m.m.

3.7.1. Andre virkemidler for bevaring

I sluttrapporten i 2025 skal forholdet mellom virkemiddelbruk og bevaringsgrad analyseres. En oversikt over virkemidler for bevaring av kulturminner i de enkelte kommunene blir presentert i de årlige kommunevise rapportene. Aktuelle virkemidler kan være planverk, stedsanalyser, kulturminne-registreringer, informasjon, rådgivning, økonomiske tilskuddsordninger og verdiskapingsprogrammer. I forbindelse med sluttrapporten i 2025 vil vi innhente data som konkret belyser bruken av virkemidler i forhold til de undersøkte kulturminnene i de 18 kontrollkommunene.

¹⁵ Detaljert oversikt over planstatuskategorier i vedlegg 2

3.8. Bearbeiding og lagring av data

3.8.1. Registreringsdata

Registreringsdata samles i Excel-tabell sammen med grunndata fra Matrikkelen, SEFRAK-registeret og andre databaser. Statistikk for tall, grafer og tabeller i denne rapporten kommer fra en analysemodell utarbeidet i Excel. Asplan Viak forvalter og er ansvarlig for datagrunnlaget underveis i perioden 2020-2024. Riksantikvaren mottar årlige kopier av rådataene / grunnlagsdataene.

3.8.2. Foto

Foto av de undersøkte bygningene merkes med et unikt ID-nummer. Dette ID-nummeret gjenfinnes i datagrunnlaget lagret i Excel. Fotomaterialet fra kontrollregistreringen lagres digitalt hos Riksantikvaren.

3.8.3. Kart

Excel-tabellen med de registrerte bygningene inneholder koordinater (geografisk koordinatsystem: 4326 WGS 84 Lon/lat) som gir muligheter for digital kartfesting av alle objektene. Nye objekter som listeførte kirker, kommunalt verneverdige og statlig listeførte bygninger, som ikke allerede er kartfestet i Askeladden eller andre databaser, kartfestes som punkt ved hjelp av bygningsnummer i Matrikkelen. Enkelte mindre bygninger har ikke bygningsnummer. I disse tilfellene kartfestes objektene manuelt via den digitale kartløsningen.

3.8.4. Rapportering

Resultatet av feltarbeidet blir presentert i kommunevise rapporter. Rapportene inneholder også kart som viser endringer, tilstand og planstatus for de enkelte objektene. Rapportene publiseres på Riksantikvarens hjemmesider.

3.9. Metodiske bemerkninger

3.9.1. Ulike tidsintervaller i 1. omdrev

Den opprinnelige SEFRAK-registreringen ble gjennomført innenfor en periode på 20 år, og i forskjellige perioder fra kommune til kommune. Kontrollregistreringene er gjennomført hvert femte år fra år 2000. Tapstallene for 1. omdrev spenner derfor over et større tidsrom og kan følgelig ikke sammenlignes med senere tapstall, eller med andre kommuner. Resultatene fra de følgende omdrevene gir grunnlag for sammenligning mellom omdrev og kommuner.

3.9.2. Åtte kommuner utelatt i 4. omdrev

Kommunene Eidskog, Fræna, Gjerstad, Holmestrand, Sarpsborg, Skjåk, Snåsa og Vega ble utelatt i 4. omdrev. Dette innebærer et sprang på 10 år mellom 3. og 5. omdrev, mens de øvrige har et sprang på 5 år. For disse kommunene fordeler vi tallene slik at vi får fram et sammenlignbart gjennomsnitt for 4. og 5. omdrev.

3.9.3. Ny tilstandskategori i 3. omdrev

I 1. og 2. omdrev ble bygningstilstanden kun registrert som intakt eller *sterkt truet*. I 3. omdrev ble *truet* innført som ny kategori. Objekter som i 1. og 2. omdrev var karakterisert som sterkt truet, ble da endret til truet. Dette er en metodisk endring som kan gi avvik i resultatene for bygningsteknisk tilstand i 3. og senere omdrev, i forhold til de to første omdrevene.

3.9.4. Nye endringskategorier i 3. omdrev

I 3. omdrev ble det innført tre nye endringskategorier: *deler av bygning revet/tilbakeført til eldre uttrykk/dokumentert stilhistorisk tilbakeført*. For å sikre sammenligningsgrunnlaget, er alle endrete bygninger registrert som A-, B- eller C-endret, og de nye kategoriene er registrert i tillegg.

3.9.5. Dokumentert stilhistorisk tilbakeført

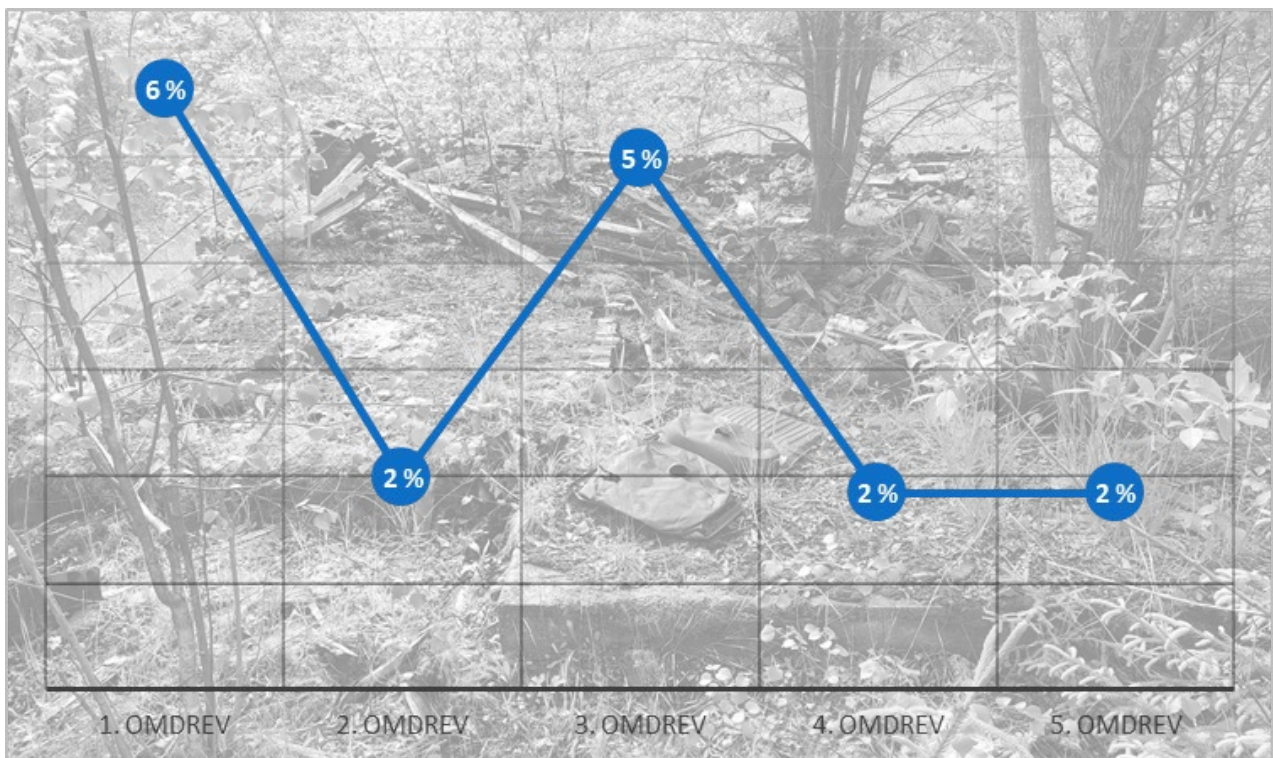
Bygningene vil bare unntaksvis bli registrert som dokumentert stilhistorisk tilbakeført, ettersom feltkontrollen ikke er basert på intervju med eier.

4. RESULTAT

I dette kapitlet presenterer vi resultater fra registrering av tap, tilstand og endring av på de registrerte bygningene i Gjerstad.¹⁶ Kommunen var ikke med i 4. omdrev, slik at det er 10 år siden forrige kontrollregistrering. Tallene for tap, tilstand og endringsgrad blir analysert i forhold til ulike kategorier av bygningstype, samfunnssektor, sosial miljøsammenheng og geografiske områder. Enkelte av underkategoriene har så lavt antall bygninger at det er vanskelig å peke på tendenser på grunnlag av resultatene.

4.1. Tap

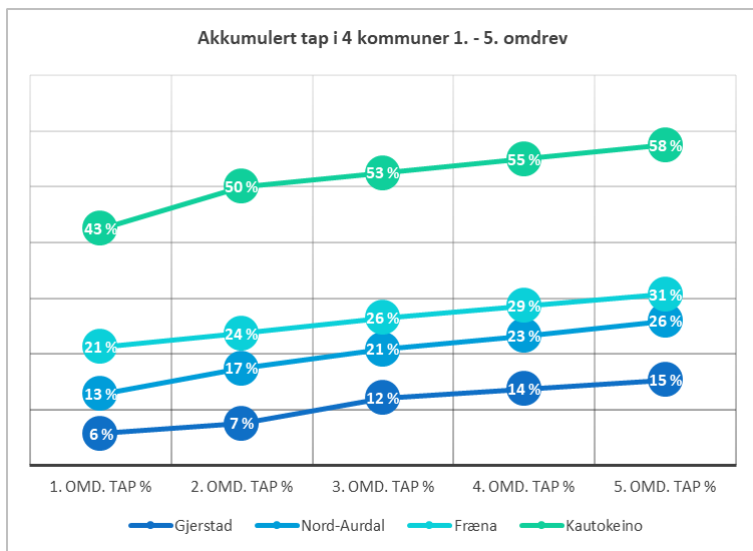
4 % av bygningene i undersøkelsesgrunnlaget i 5. omdrev for Gjerstad, er tapt. Dette tilsvarer en årlig tapsprosent på 0,4 %, den laveste siden kontrollregistreringene startet.

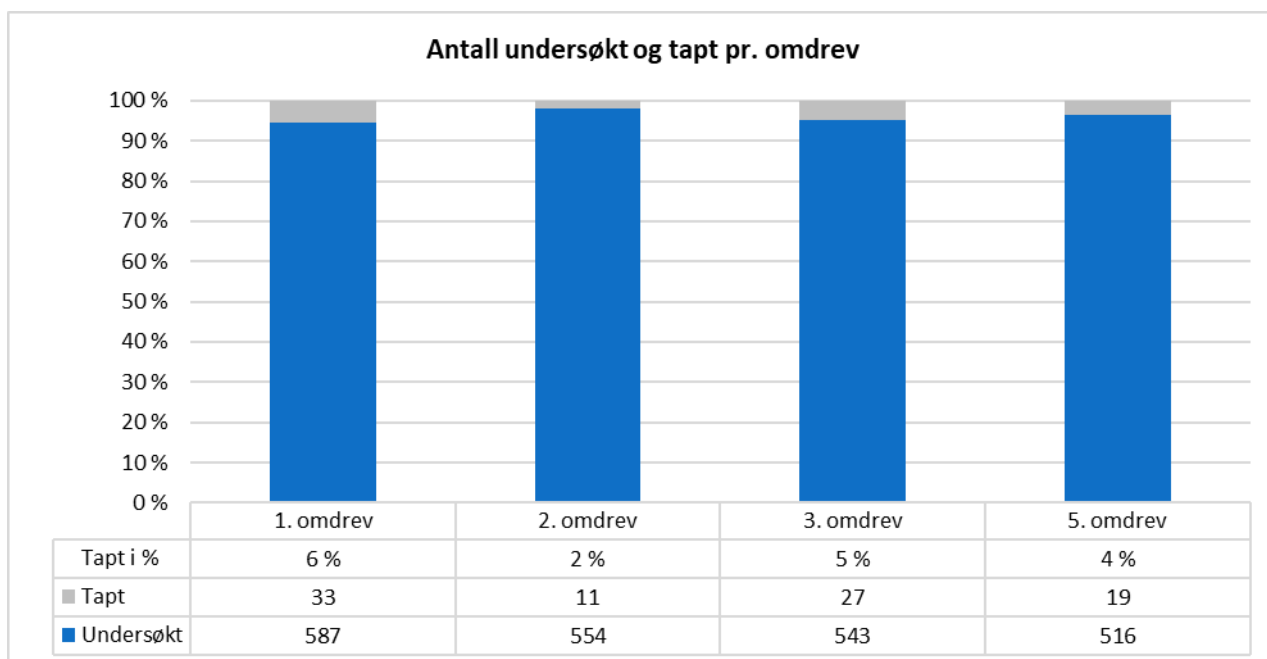
Figur 8: Tap i prosent pr. omdrev. Tapsprosent for 5. omdrev er fordelt med en halvdel på hver av 4. og 5. omdrev.

Av de opprinnelige 587 SEFRAK-bygningene som inngikk i undersøkelsesgrunnlaget for Gjerstad ved første omdrev, er til sammen 90 tapt, slik at det akkumulerte tapet er på 15 %. Sammenlignet med Nord-Aurdal, Fræna og Kautokeino, som også er undersøkt i 2020, ligger Gjerstads akkumulerte tap fra 1. til 5. omdrev lavest. Gjerstad ligger hele 10 % lavere enn Nord-Aurdal som har 26 % tap, og Fræna som har 31 % (se Figur 6). Kautokeinos akkumulerte tap er mye høyere, men dette omfatter kun et svært lite antall bygninger og er ikke direkte sammenlignbart.

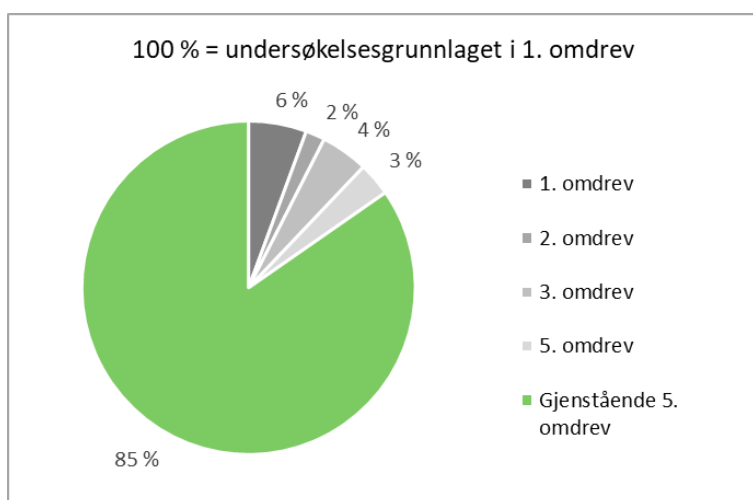
¹⁶ Detaljert resultatoversikt i vedlegg 5

Figur 9: Akkumulert tap for kommunene Gjerstad, Nord-Aurdal, Fræna og Kautokeino 1. - 5. omdrev.

Tabell 5: Antall undersøkt og tapt pr. omdrev for Gjerstad kommune

Figur 10: Andel tap Gjerstad 1. – 5. omdrev

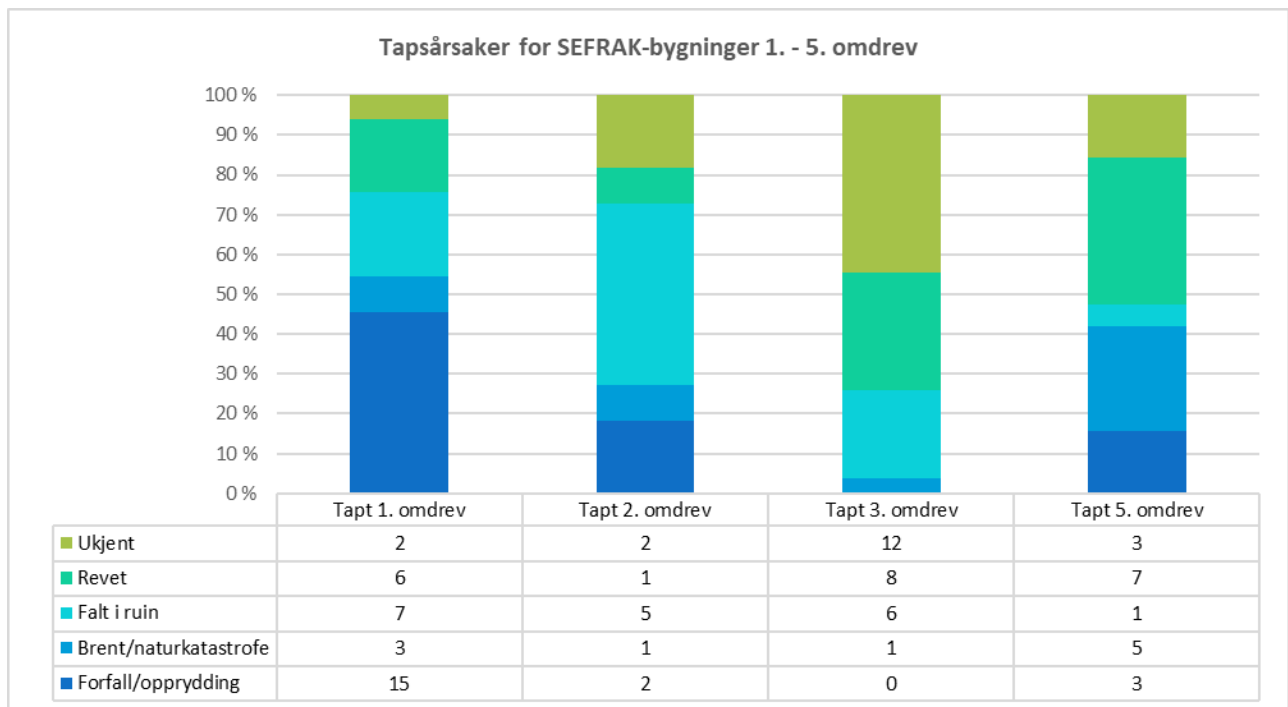
Figur 11: Denne bygningen har gått tapt i brann siden forrige kontrollregistrering i 2010. Til sammen 19 bygninger er tapt i Gjerstad mellom 3. og 5. omdrev. 27 % av disse har gått tapt i brann. Foto: L. Mydland/NIKU 2010 (9110205057)

4.2. Tapsårsaker

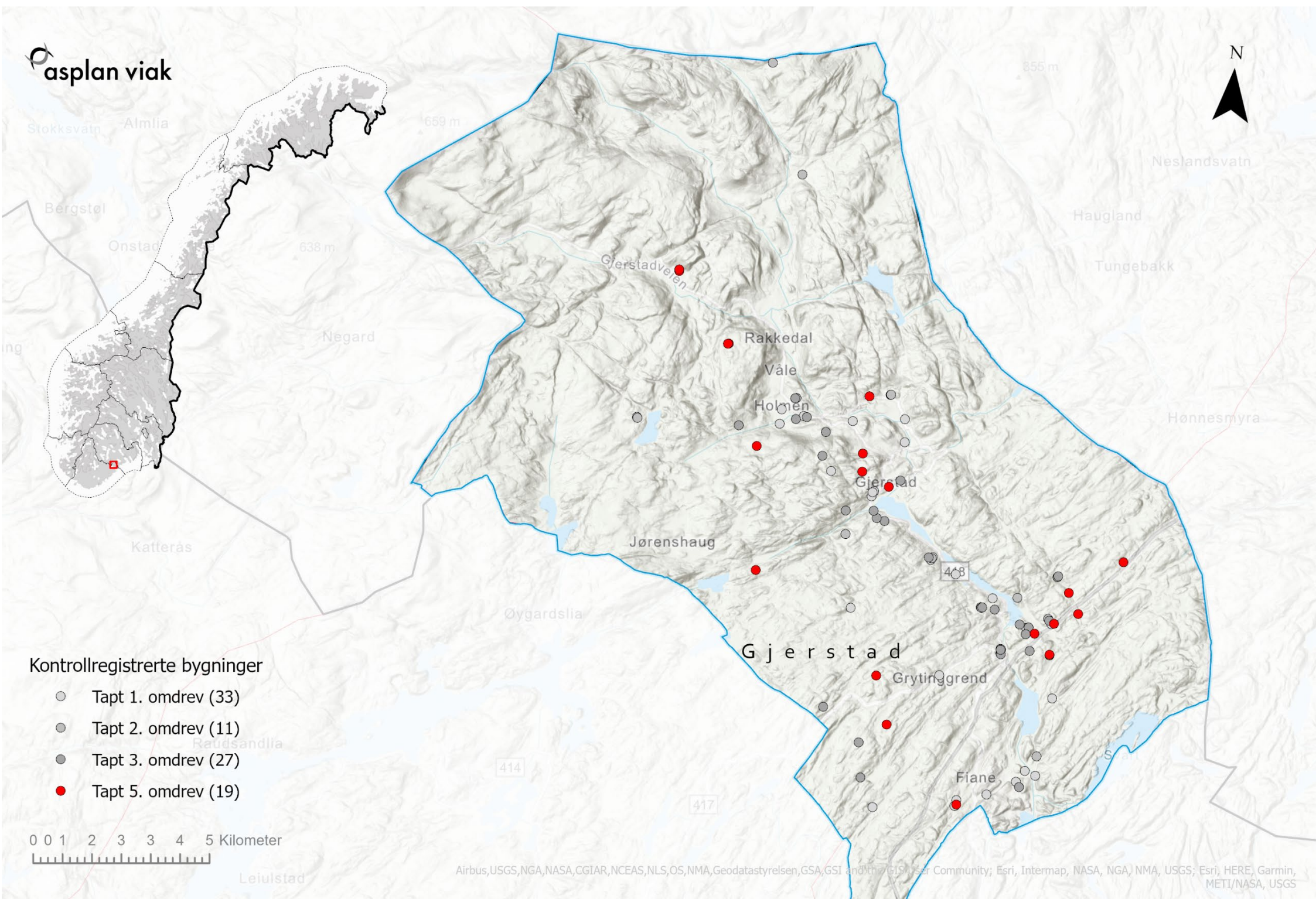
37 % av tapene i Gjerstad i 5. omdrev skyldes riving eller flytting, og 42 % skyldes forfall eller brann/naturkatastrofe. Ettersom feltkontrollen er utvendig og visuell, og ikke er basert på intervju med eier, er det høy andel tap med ukjent tapsårsak (16 %).

26 % av bygningene som var tapt i 5. omdrev var registrert som truet/sterkt truet i 3. omdrev. Dette viser tydelig at forfall er en viktig årsak til tap.

13 bygninger ble registrert som sterkt truet i Gjerstad i 3. omdrev. 3 av disse var tapt i 5. omdrev. 6 bygninger er registrert som sterkt truet i 5. omdrev. Bygningsforfall kan være en langsom prosess, slik at alle forfalne bygninger representerer et mulig fremtidig bygningstap, og at tapstakten kan være økende.

Figur 12: Tapsårsaker 1. - 5. omdrev.

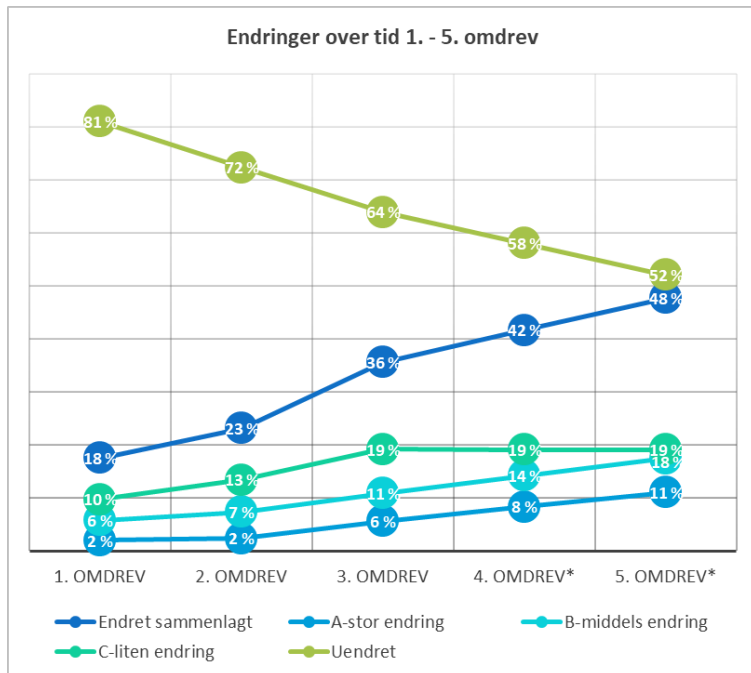
Kontrollregistrerte bygninger

- Tapt 1. omdrev (33)
- Tapt 2. omdrev (11)
- Tapt 3. omdrev (27)
- Tapt 5. omdrev (19)

0 0 1 2 3 3 4 5 Kilometer

4.3. Endring ABC

Andelen endrete bygninger i Gjerstad har økt gradvis fra 1. til 5. omdrev.

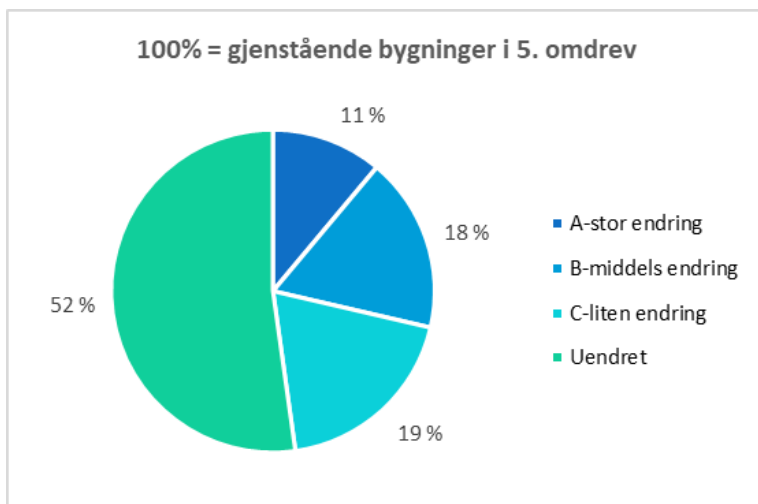

Figur 14: Endringer over tid 1. - 5. omdrev for Gjerstad kommune.

11 % av de 497 gjenstående bygningene har større volumendringer (A-endring) og 18 % har mindre volumendringer (B-endring). 19 % har overflateendringer (C-endring), som er endring av bygningens karakter gjennom generelt vedlikehold, for eksempel ved utskifting av panel, takbelegg og vinduer/listverk.

Tabell 6: Endringer på gjenstående bygninger i Gjerstad i 1. - 5. omdrev. * 4. omdrev interpolert.

	Gjenstående antall	Endret sammenlagt		A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Står/ukjent		Uendret	
		antall	andel	antall	andel	antall	andel	antall	andel	antall	andel	antall	andel
1. omdrev	554	97	18 %	11	2 %	32	6 %	54	10 %	8	1 %	449	81 %
2. omdrev	543	126	23 %	13	2 %	40	7 %	73	13 %	24	4 %	393	72 %
3. omdrev	516	184	36 %	29	6 %	56	11 %	99	19 %	2	0 %	330	64 %
4. omdrev*	507	211	42 %	42	8 %	72	14 %	97	19 %	2	0 %	295	58 %
5. omdrev*	497	237	48 %	55	11 %	87	18 %	95	19 %	1	0 %	259	52 %

Figur 15: Bygningsendringer på 497 gjenstående bygninger i Gjerstad i 5. omdrev.

Figur 16: Eksempel på en liten endring (C). Bygningens karakter er noe endret gjennom generelt vedlikehold. Her er blant annet taket rehabilitert og har fått takplater av metall som erstatning for tidligere takstein av tegl. Foto: HT/ASPLAN VIAK 2020 (9110106006).

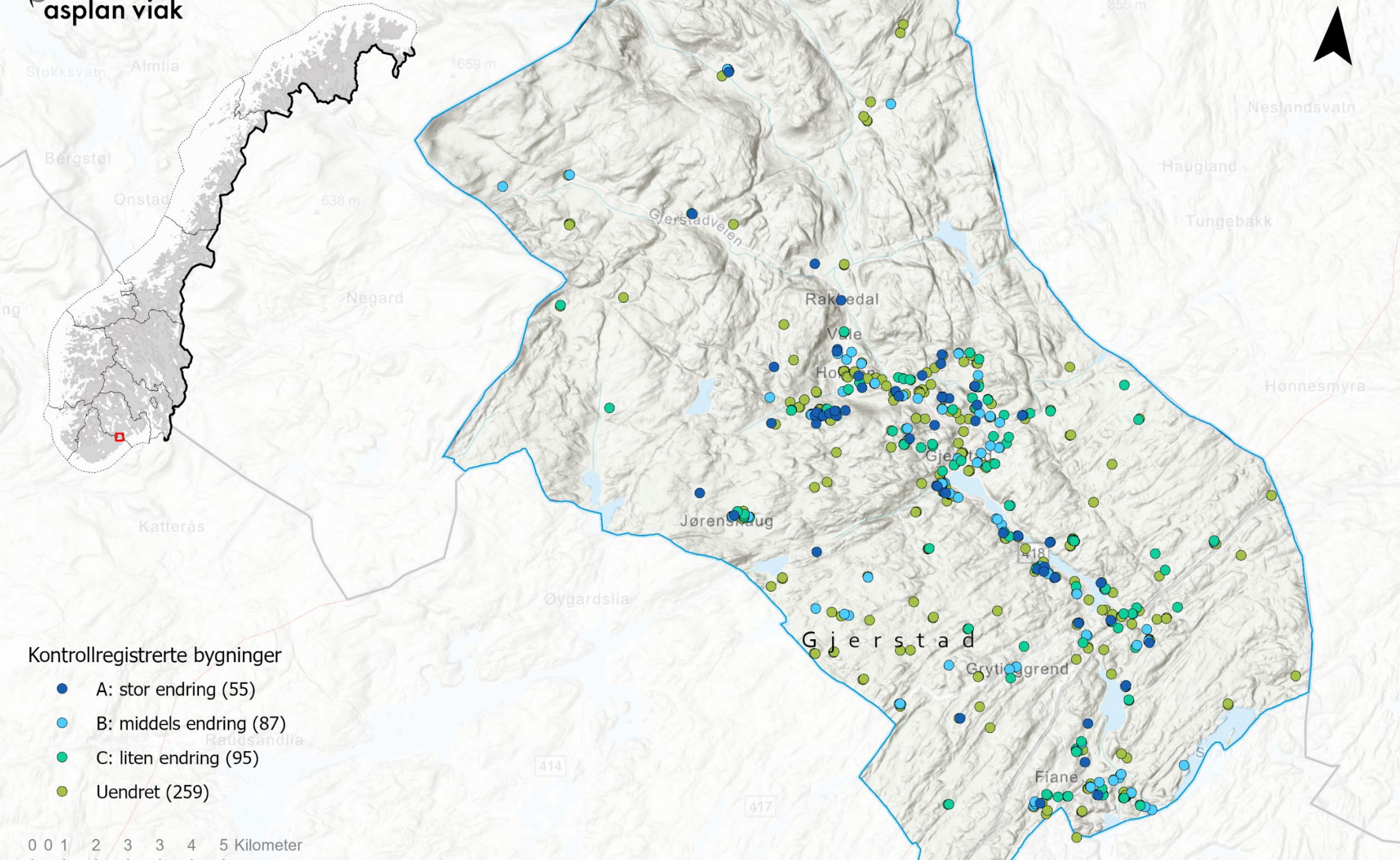

Figur 17: Eksempel på middels endring (B). Bygningen har fått et mindre tilbygg som underordner seg det eksisterende bygningsvolumet. Foto: SBF/ASPLAN VIAK 2020 (9110104040)

Figur 18: Eksempel på stor endring (A). Større ombygging og utvidelse av bygningens grunnflate, slik at bygningens opprinnelige volumkarakter er endret. Foto: SBF/ASPLAN VIAK 2020 (9110206001)

asplan viak

Kontrollregistrerte bygninger

- A: stor endring (55)
- B: middels endring (87)
- C: liten endring (95)
- Uendret (259)

4.4. Annen endring

I 5. omdrev er det registrert 19 tilfeller hvor deler av bygningen er revet. 3 av disse bygningene er også under forfall og er registrert som truet eller sterkt truet. 10 av bygningene som er delvis revet er boliger, de øvrige 7 er driftsbygninger i tunet.

En av bygningene er registrert som dokumentert stilhistorisk tilbakeført i 5. omdrev. Ettersom feltkontrollen ikke er basert på intervju med eier, vil man kun unntaksvis fange opp slik dokumentasjon.

Tabell 7: Antall andre endringer fordelt på bygningskategorier i Gjerstad 5. omdrev

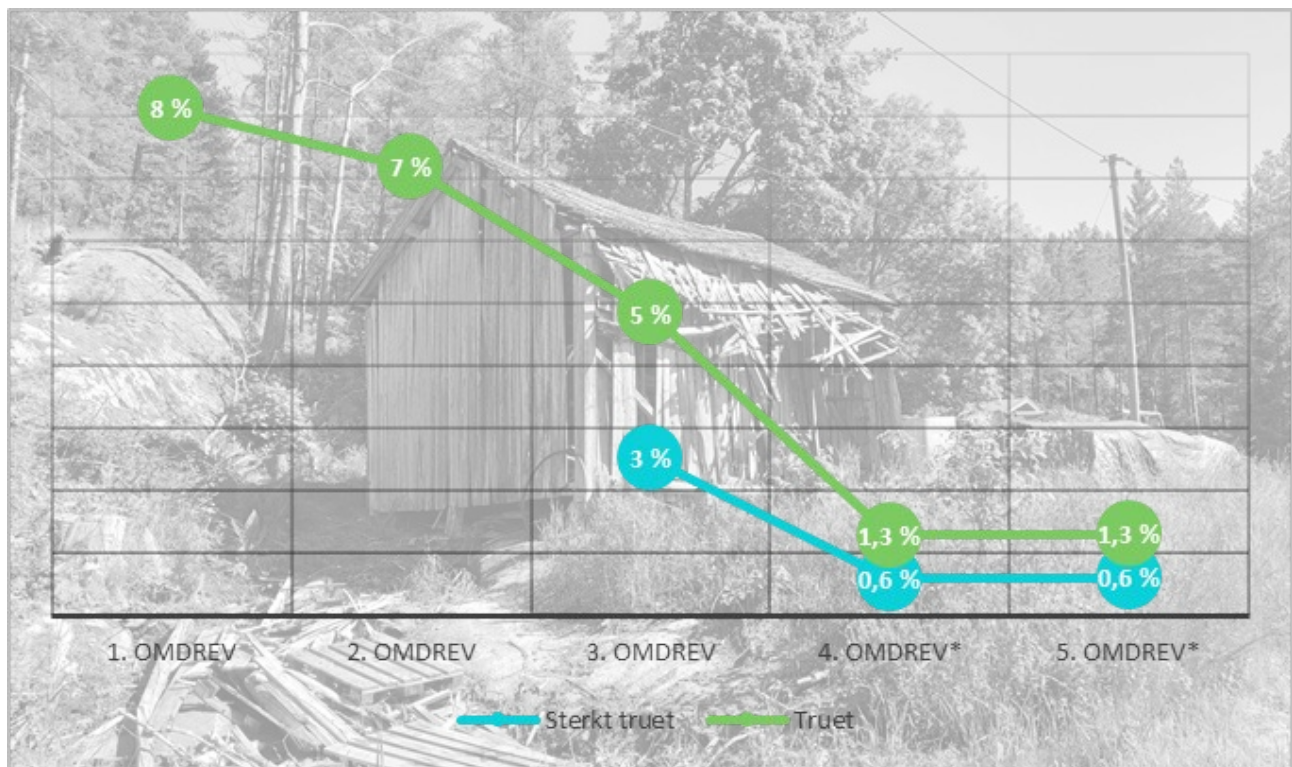
ANNEN ENDRING 5. OMDREV	Bolighus, våningshus	Driftsbygninger i tunet	Andre hustyper	Totalsum
Deler av hus revet	10	7	2	19
Tilbakeført til eldre uttrykk	1	0	0	1
Dokumentert stilhistorisk tilbakeført	0	0	0	0

4.5. Tilstand

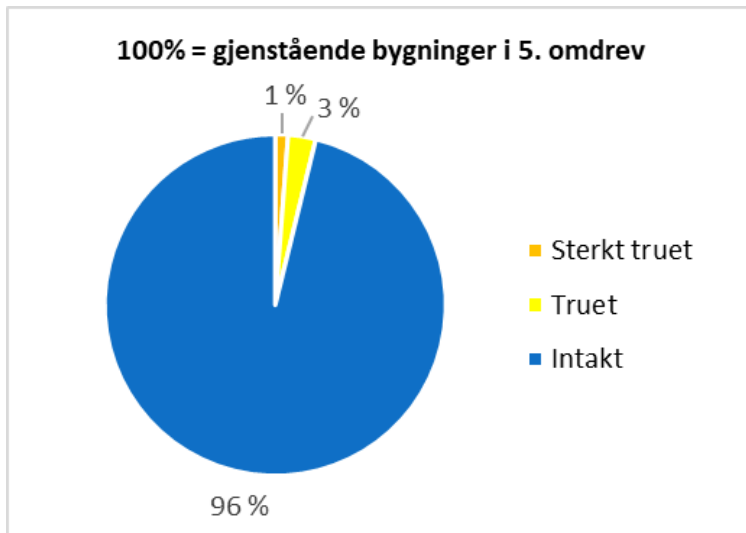
Av 497 gjenstående bygninger i Gjerstad er 1 % i svært dårlig teknisk tilstand (sterkt truet). 3 % er i dårlig teknisk tilstand (truet) og bærer preg av manglende vedlikehold over lengre tid. Andelen truede bygninger har falt gjennom 4. og 5. omdrev, mens andelen sterkt truet er stabil. De øvrige 96 % er i normalt god tilstand.

Tabell 8: Bygningsteknisk tilstand for gjenstående bygninger i Gjerstad 2.- 5. omdrev

	Gjenstående antall	Sterkt truet		Truet		Intakt		Ukjent	
		antall	andel	antall	andel	antall	andel	antall	andel
1. omdrev	554	0	0 %	45	8 %	509	92 %	0	0 %
2. omdrev	543	0	0 %	39	7 %	504	93 %	0	0 %
3. omdrev	516	13	3 %	25	5 %	478	93 %	0	0 %
5. omdrev	497	6	1 %	13	3 %	478	96 %	0	0 %

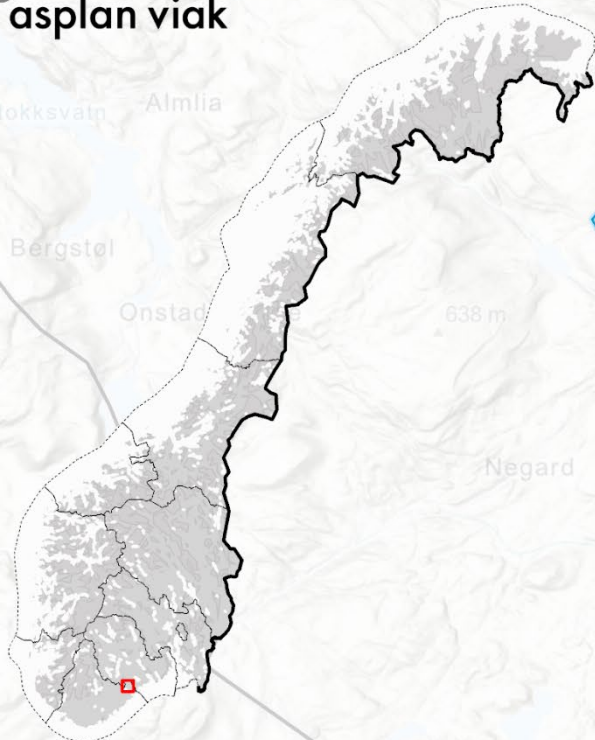
Figur 19: Andel sterkt truet/truet i Gjerstad 1.-5. omdrev. *Andelen for 5. omdrev er fordelt på 4. og 5. omdrev

Figur 20: Bygningsteknisk tilstand for 497 gjenstående bygninger i Gjerstad i 5. omdrev.

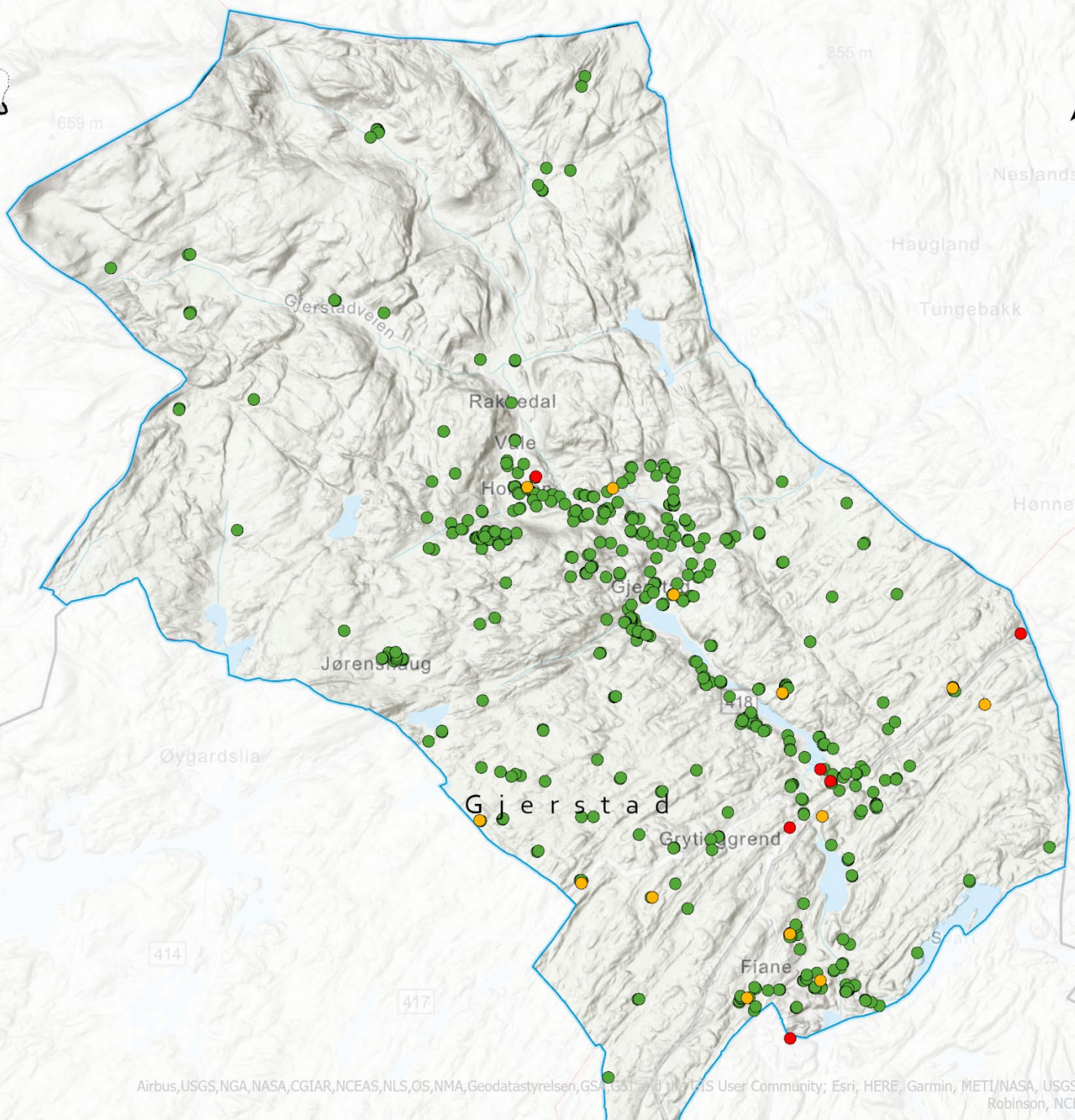

Figur 21: Bygninger som er i teknisk dårlig tilstand på grunn av manglende vedlikehold over tid vurderes som truet. Ofte er dette bygninger som har gått ut av bruk, som for eksempel denne smia. Foto: HT/ASPLAN VIAK 2020 (9110104018)

Kontrollregistrerte bygninger

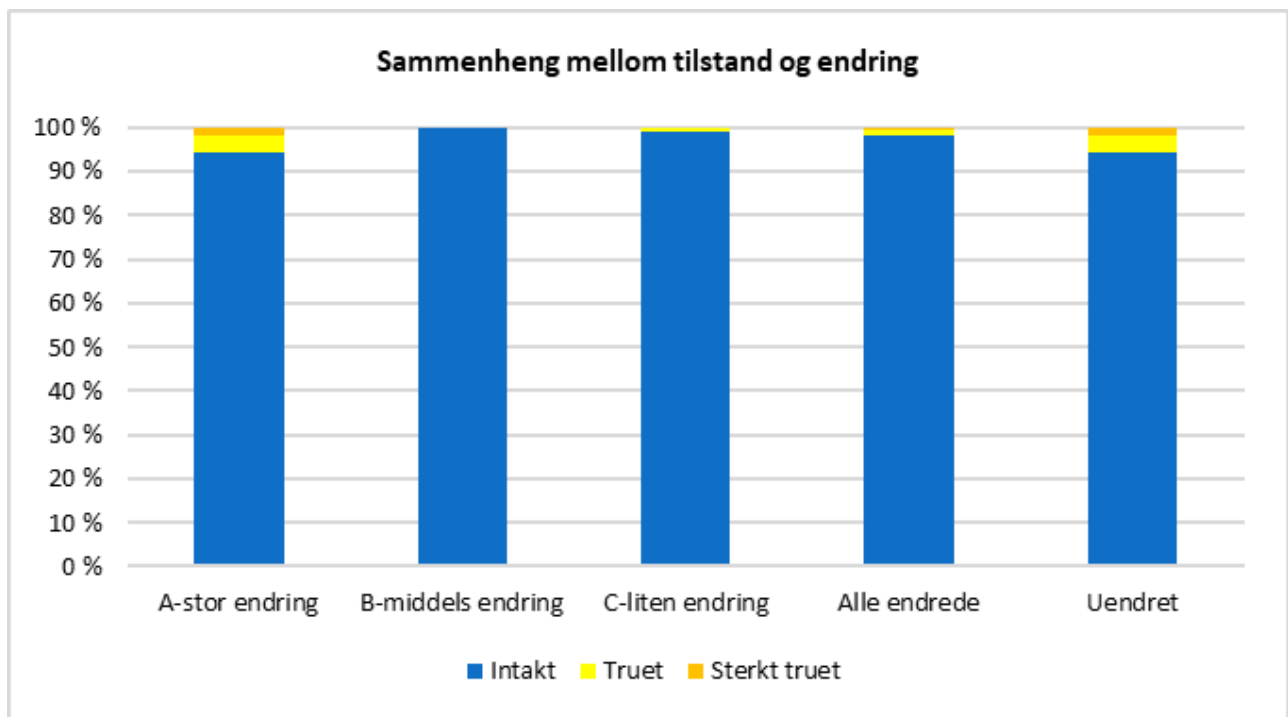
- Sterkt truet
- Truet
- Intakt
- ukjent

4.6. Sammenheng mellom tilstand og endring

Kontrollregistreringen i 2020 for Gjerstad viser at endrete bygninger fortsatt er gjennomsnittlig bedre vedlikeholdt enn uendrete. Dette har bedret seg fra 3. til 5. omdrev for endrede bygg: 4 % av endrede bygg i 3. omdrev mot 2 % i 5. omdrev var truet/sterkt truet. For uendrede bygg er det også en bedring ved at 11 % var truet/sterkt truet i 3. omdrev, mens det i 5. omdrev var redusert til 6 %. Tilstanden er best for bygninger som kun har C-endringer, dvs. overflateendringer, som tilsvarer mye av det vanlige vedlikeholdet, som fornying av vinduer, panel og tak (1 % truet/sterkt truet). NB! Antallet endrede bygg i 5. omdrev som er truet/sterkt truet er lavt, se *Tabell 9*.

Dette indikerer at bygninger som er i bruk ofte endres/oppgraderes i forbindelse med vedlikehold, eller bygges om for å tilpasses nye behov og ønsker. Forlatte bygninger blir påført færre endringer, men forfaller i raskere tempo. Samme tendens er påvist i samlet resultat for de 18 undersøkte kommunene i tidsrommet 2000-2014.¹⁷

Figur 22: Sammenheng mellom tilstand og endring 5. omdrev i Gjerstad.

Tabell 9: Antall og andel sterkt truede/truede bygninger fordelt på grad av endring i Gjerstad 5. omdrev

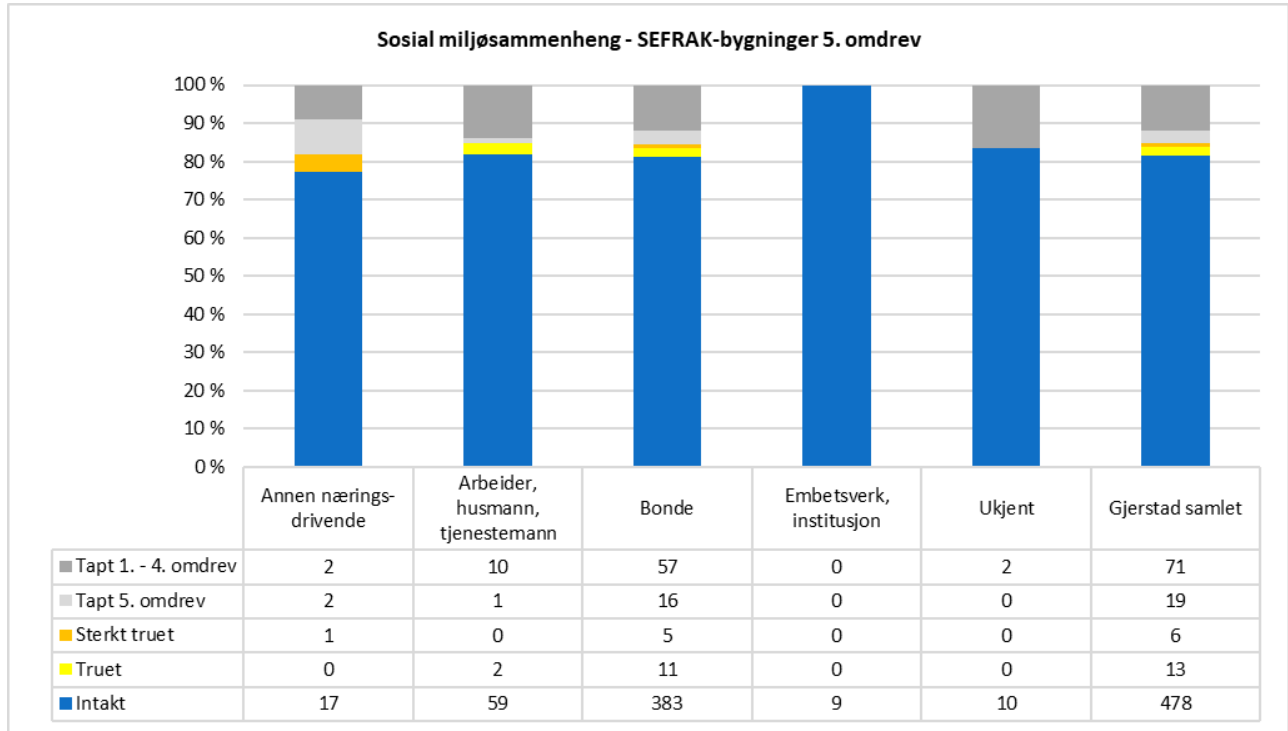
TILSTAND	A-stor endring		B-middels endring		C-liten endring		Alle endrede		Uendret	
	antall	andel	antall	andel	antall	andel	antall	andel	antall	andel
Sterkt truet	1	2 %	0	0 %	0	0 %	1	0 %	5	2 %
Truet	2	4 %	0	0 %	1	1 %	3	1 %	10	4 %
Delsum truet/sterkt truet	3	5 %	0	0 %	1	1 %	4	2 %	15	6 %
Intakt	52	95 %	87	100 %	94	99 %	233	98 %	244	94 %
Sum	55	100 %	87	100 %	95	100 %	237	100 %	259	100 %

¹⁷ Dammann, Åse, 2015: Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger i 18 kommuner. Sammendragsrapport for Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram 2000-2014. NIKU Rapport 82, s 20

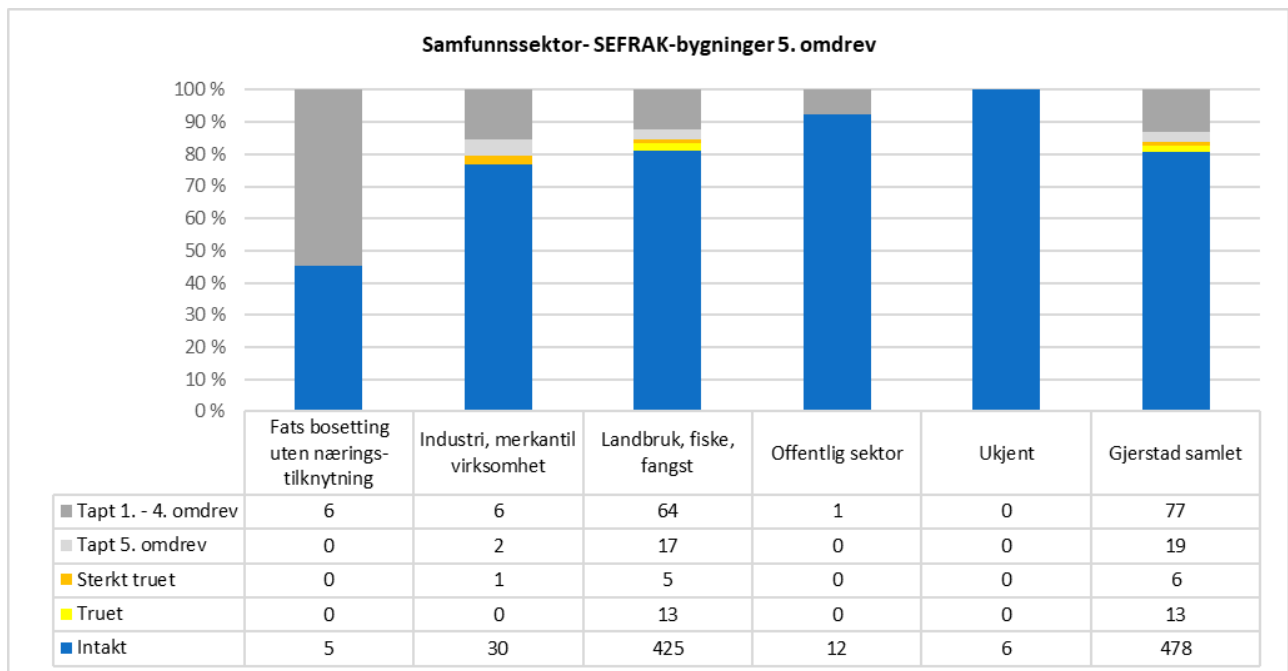
4.7. Samfunnssektor og sosial miljøsammenheng

89 % av bygningsmassen i Gjerstad er knyttet til landbruk, fiske og fangst. I forhold til 1. omdrev har husmannsplassene i 5. omdrev samme akkumulert tapsandel som bondens bygninger (15 %), og en lavere andel forfall på gjenstående bygninger (3 % mot 4%).

Antallet bygninger fordelt på de øvrige kategoriene for sosial miljøsammenheng og samfunnssektor er så lavt at det er vanskelig å peke på tendenser på grunnlag av resultatene.

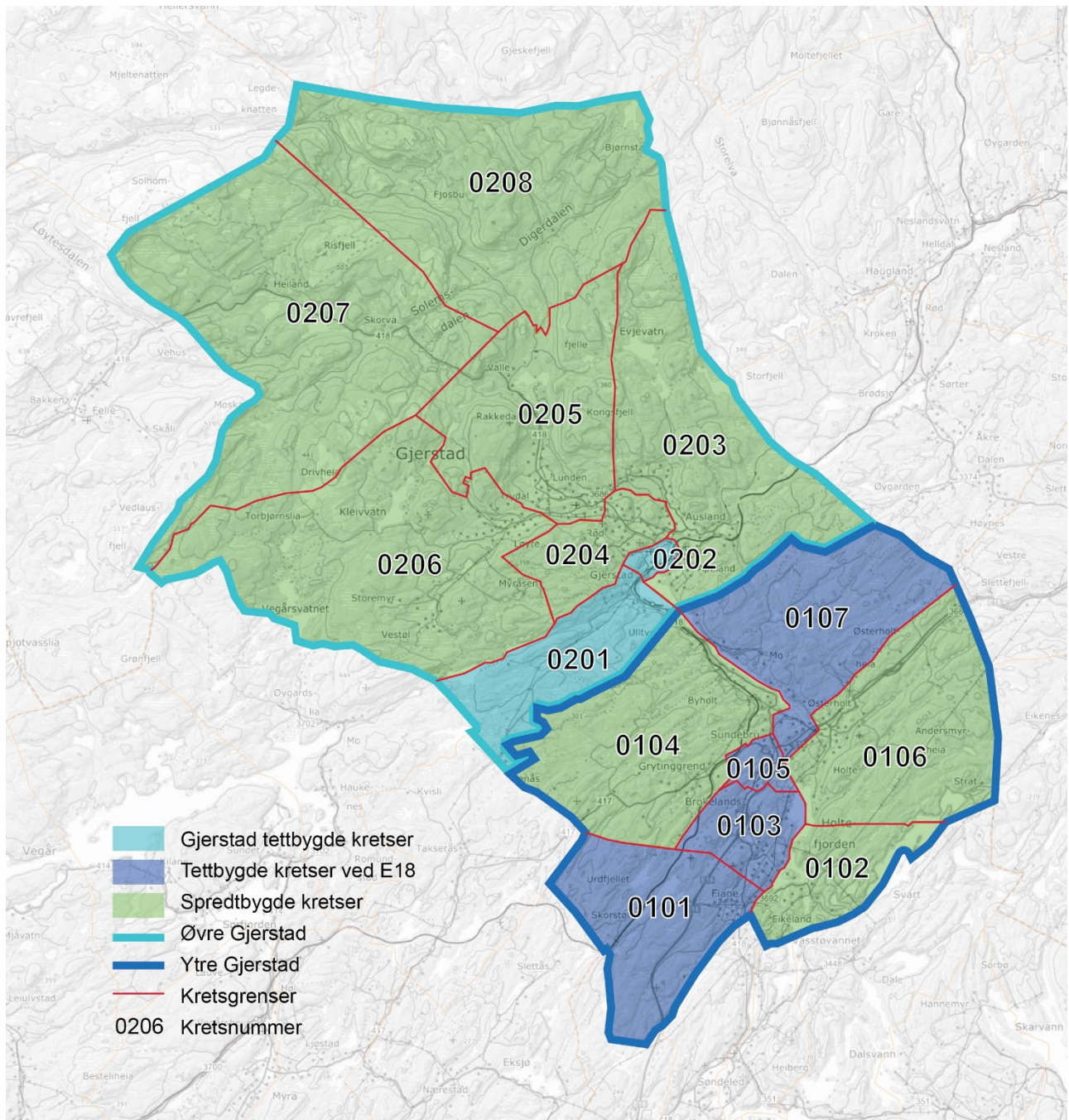
Figur 23: Tap og tilstand for de registrerte bygningene fordelt på sosial miljøsammenheng i Gjerstad i 5. omdrev.

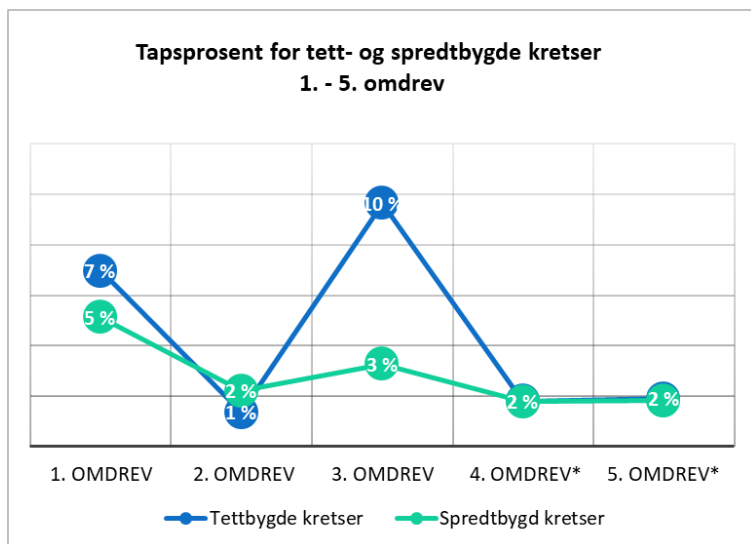
Figur 24: Tap og tilstand for de registrerte bygningene fordelt på samfunnssektor i Gjerstad i 5. omdrev.

4.8. Geografiske variasjoner

I Gjerstad kommune ligger 25 % av de registrerte bygningene i tettbygde kretser (Gjerstad tettsted og tettbygde kretser langs E18). Tettbygde og spredtbygde kretser har tilnærmet samme tapsprosent i 5. omdrev.

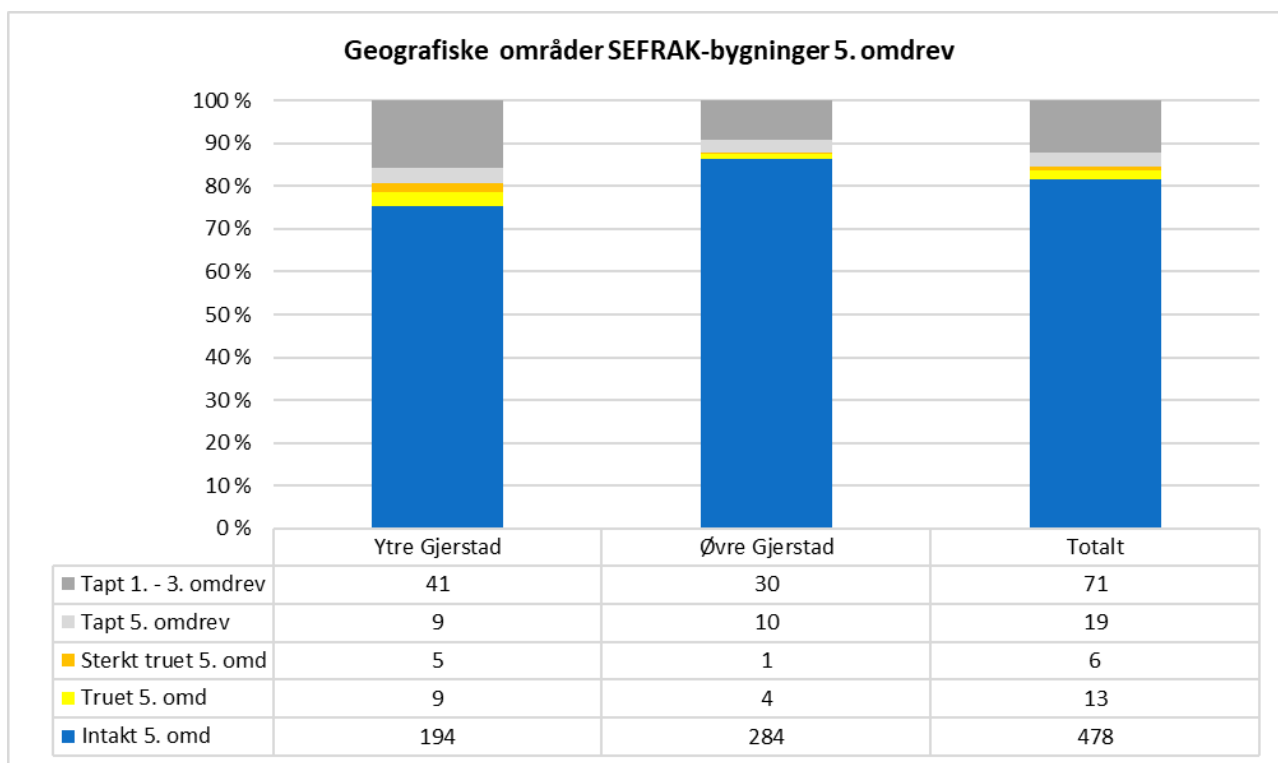
Figur 25: Kretsgrensene for folketellingen i 1980 ble benyttet under SEFRAK-registreringen i Gjerstad på slutten av 1980-tallet/tidlig 1990-tallet. Dagens grunnkretser er de samme. De ulike geografiske inndelingene er markert med farger. Kilde: SSB, Folke- og bolig telling 1980 Gjerstad, kartbearbeiding ASPLAN VIAK.

Figur 26: Utviklingen av tap for tett- og spredtbygde kretser i Gjerstad 1. - 5. omdrev.

*Tap for 5. omdrev fordelt på 4. og 5. omdrev.

Ytre Gjerstad har høyest akkumulert tapsprosent, 19 % mot 12 % i Øvre Gjerstad.

Figur 27: Tap og tilstand fordelt på geografiske områder.

4.9. Bygningstyper

De undersøkte bygningene i Gjerstad er analysert i seks hovedkategorier:

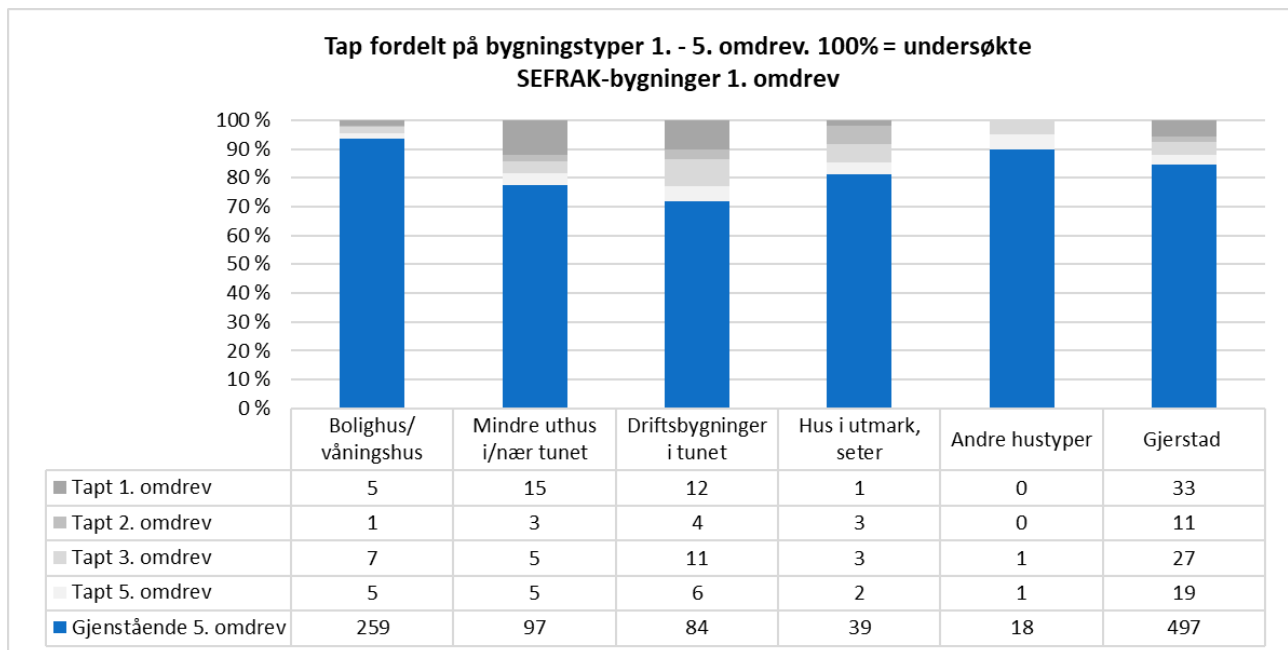
- Bolighus/våningshus
- Driftsbygninger i tunet
- Hus i utmark/seter
- Mindre uthus i/nær tunet
- Andre hustyper

Hovedkategoriene består av flere bygningstyper.¹⁸

Driftsbygninger i tunet har høyest akkumulert tap (28 %) etterfulgt av mindre uthus i/nær tunet (19 %).

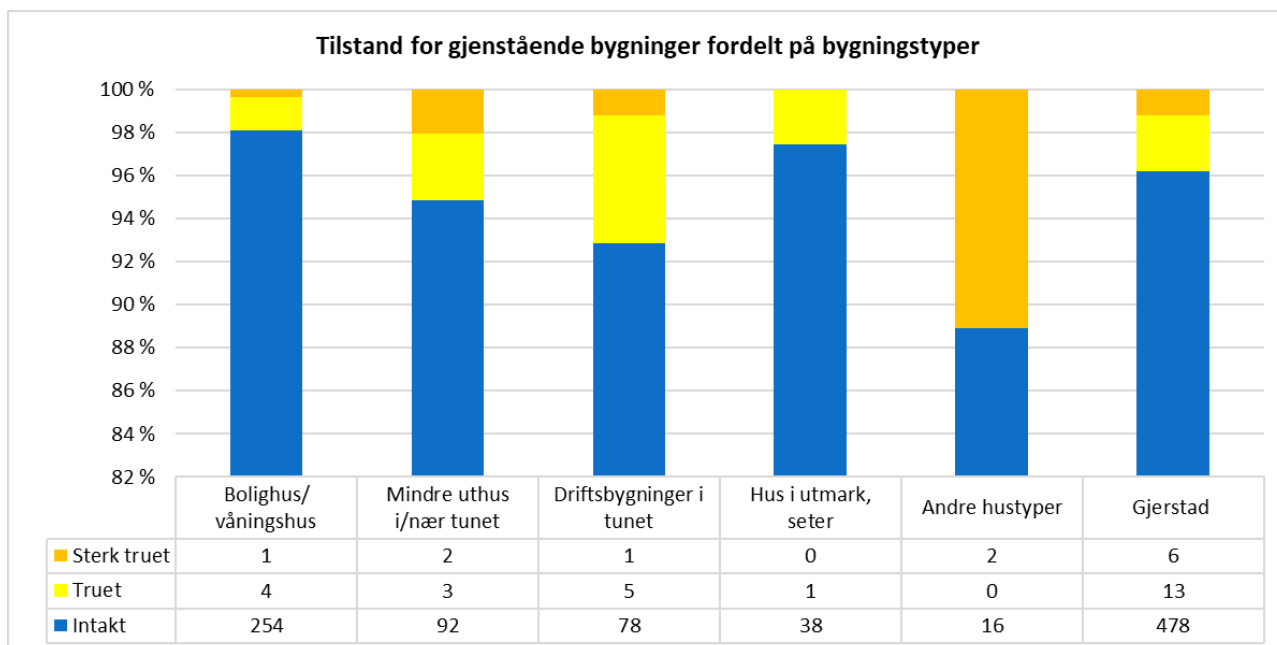

Figur 28: De gamle driftsbygningene i tilknytning til tunet, har den høyeste, akkumulerte tapsandelen i Gjerstad.
Foto: HT/ASPLAN VIAK 2020 (167483615)

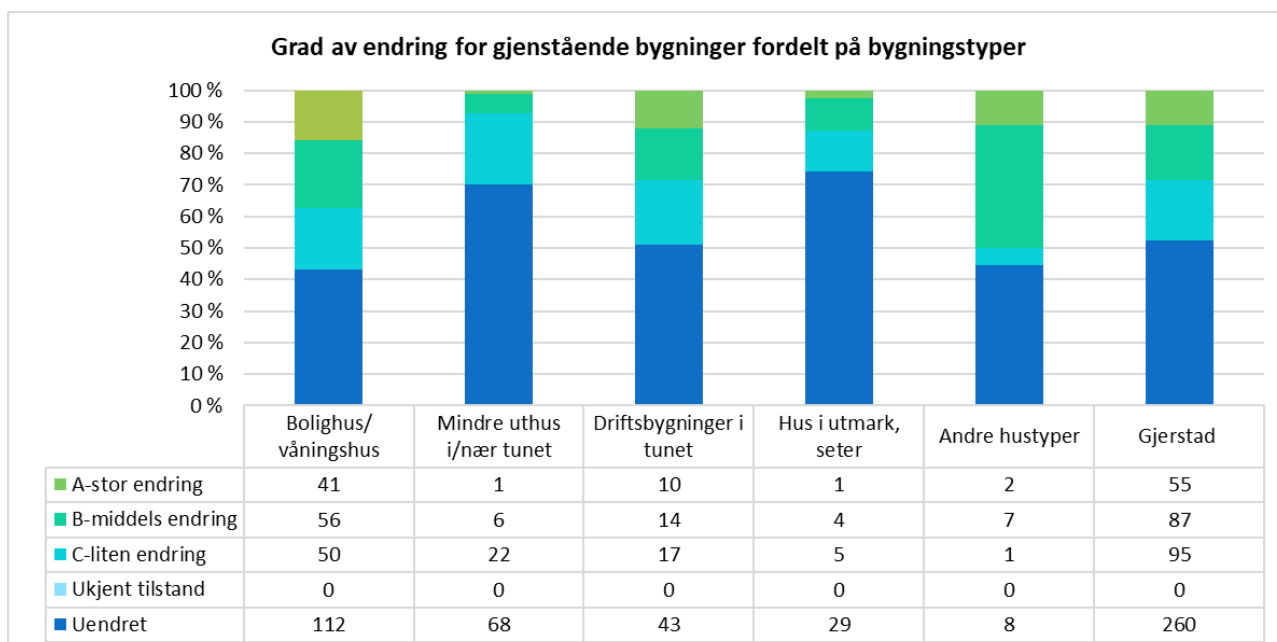

Figur 29: Tapsutvikling 1. – 5. omdrev for 587 bygninger som ble undersøkt i 1. omdrev. Tapene er fordelt på de ulike bygningstypene.

¹⁸ Detaljert resultatoversikt for alle bygningstyper i vedlegg 5

Figur 30: Bygningsteknisk tilstand fordelt på 497 gjenstående bygninger. Gjerstad 5. omdrev.

Figur 31: Bygningsendringer fordelt på 497 gjenstående bygninger. Gjerstad 5. omdrev.

Tabell 10: Tapsandel for ulike bygningstyper i 1. - 5. omdrev i Gjerstad kommune.

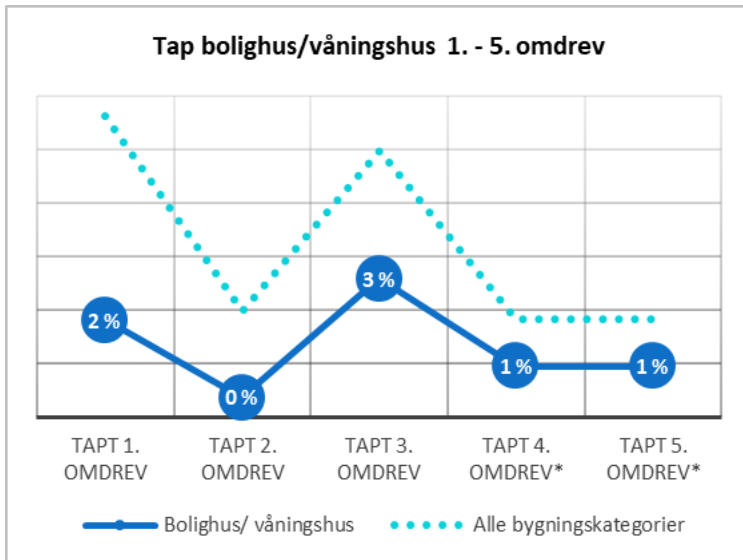
	Bolighus/ våningshus	Mindre uthus i/nær tunet	Driftsbygninger i tunet	Hus i utmark, seter	Andre hustyper	Gjerstad
Tapt 1. omdrev	2 %	12 %	10 %	2 %	0 %	6 %
Tapt 2. omdrev	0 %	3 %	4 %	6 %	0 %	2 %
Tapt 3. omdrev	3 %	5 %	11 %	7 %	5 %	5 %
Tapt 5. omdrev	2 %	5 %	7 %	5 %	5 %	4 %

4.9.1. Bolighus/våningshus

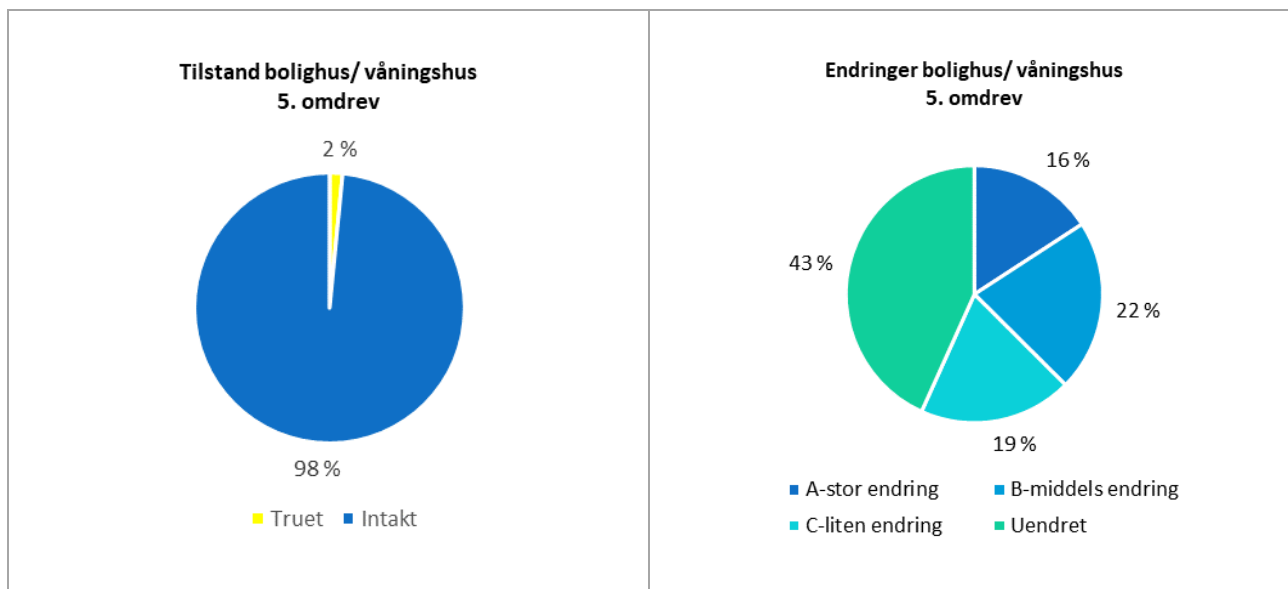
Det er bevart 259 *bolighus/våningshus* i Gjerstad. Disse utgjør 52 % av de gjenstående, registrerte bygningene i kommunen.

Andelen tapte bolighus/våningshus i Gjerstad er likt med 3. omdrev, og er lavest i forhold til de andre bygningstypene. Det samme gjelder akkumulert tap 1. – 5. omdrev (6 % mot 15 %).

Ingen bolighus/våningshus er sterkt truet i 5. omdrev. Andelen truede er lavere enn gjennomsnittet i kommunen (mot 2 % og 3 %). De har imidlertid den høyeste andel av endrete bygninger (57 % mot 48 % i gjennomsnitt). Dette er naturlig da boliger oftere vedlikeholdes og endres for å tilpasses nye krav til standard.

Figur 32: Tapsprosent for 264 kontrollregistrerte bolighus/våningshus. Gjerstad 1. - 5. omdrev. Stiplet linje viser utviklingen for alle bygningskategoriene i Gjerstad.

Figur 33: Tilstand og endring av 259 gjenstående bolighus/våningshus. Gjerstad 5. omdrev.

Figur 34: Gjerstad har bevart en rekke større våningshus fra 1700-tallet. Dette skal være oppført så tidlig som i 1690. Planløsningen er en variant av «Nedeneshuset» med langsval (med to inngangsdører). Foto: HT/ASPLAN VIAK 2020 (9110107010)

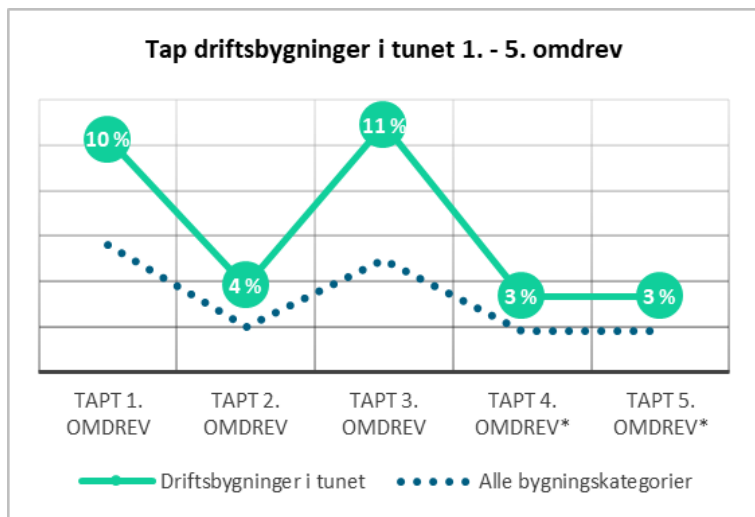
4.9.2. Driftsbygninger i tunet

Det er bevart 84 store *driftsbygninger* i Gjerstad. Disse utgjør 17 % av de gjenstående SEFRAK-bygningene i kommunen.

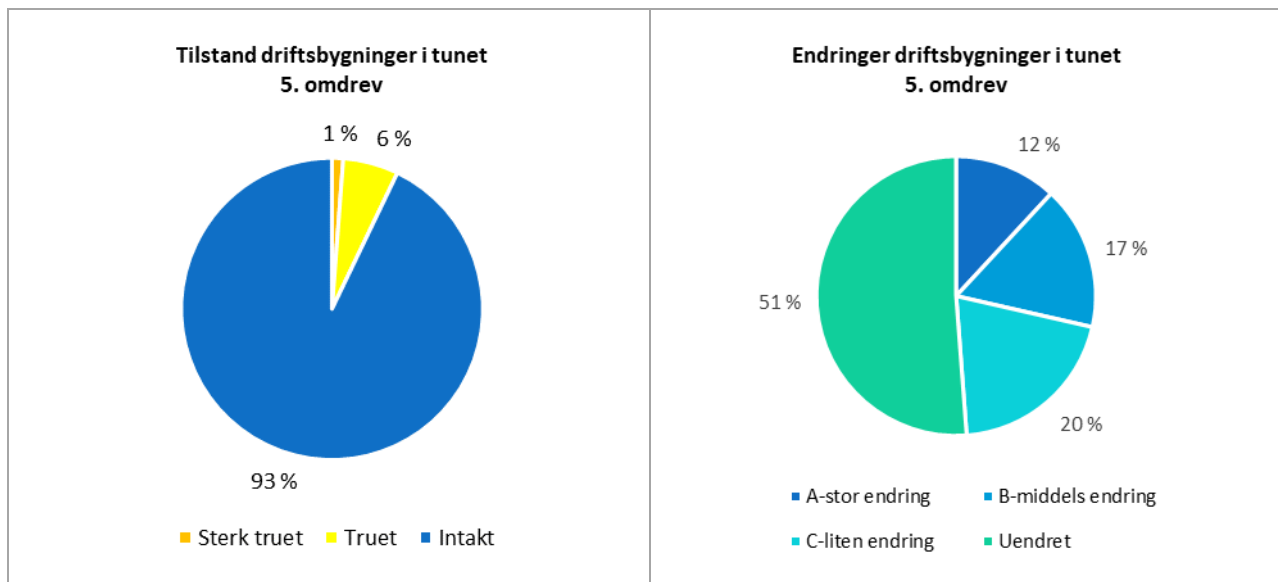
De store driftsbygningene har høyest *tapsandel* av bygningskategoriene (7 %) i 5. omdrev, etterfulgt av kategorien *hus i utmark/seter* og *mindre uthus i/nær tunet* (5 % for begge). De har også høyeste akkumulerte tapsandel i 1. – 5. omdrev (28 % mot 15 % i gjennomsnitt).

Andel *truet/sterkt truede* driftsbygninger er også høyest (7 % mot gjennomsnittlig 4 %). Det positive er at denne andelen har gått ned fra 13 % i forrige omdrev.

Andelen *endrede* driftsbygninger ligger omtrent på gjennomsnittet i kommunen (49 % mot 48 %).

Figur 35: Tapsprosent for 90 kontrollregistrerte driftsbygninger i tunet, 1. - 5. omdrev i Gjerstad. Stiplet linje viser utviklingen for alle bygningskategoriene i Gjerstad.

Figur 36: Tilstand og endringer for 84 gjenstående driftsbygninger i tunet. Gjerstad 5. omdrev.

Figur 37: De store driftsbygningene har akkumulerte tapsandel i 1. – 5. omdrev (28 % mot 15 % i gjennomsnitt).
Foto: Å. Dammann/NIKU 2010 (9110101004)

4.9.3. Mindre uthus i og nær tunet

Det er bevart 97 mindre uthus i Gjerstad. Disse utgjør 20 % av de 497 gjenstående SEFRAK-bygningene i kommunen.

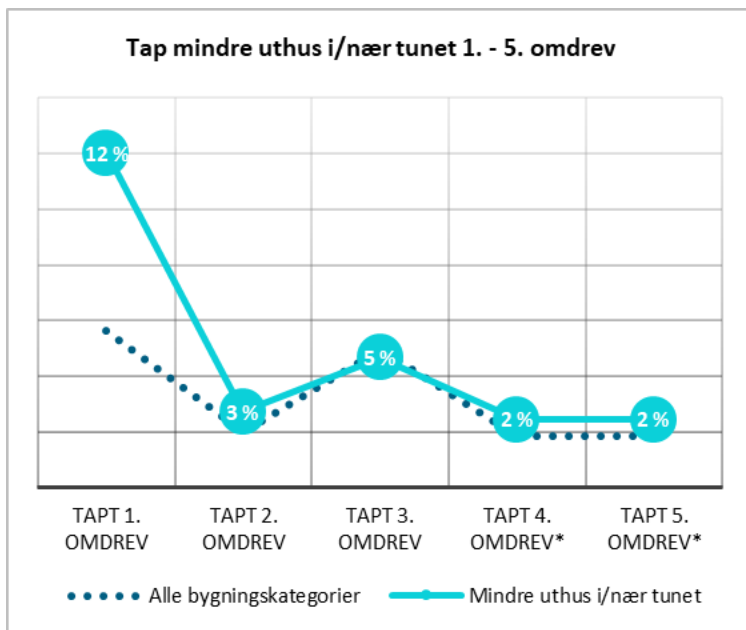
De mindre uthusene har en litt høyere tapsandel enn gjennomsnittet for kommunen (5 % mot 4 %).

Andelen sterkt truede/truede ligger også litt over gjennomsnittet (5 % mot 4 %), og høyere enn for bolighus/våningshus.

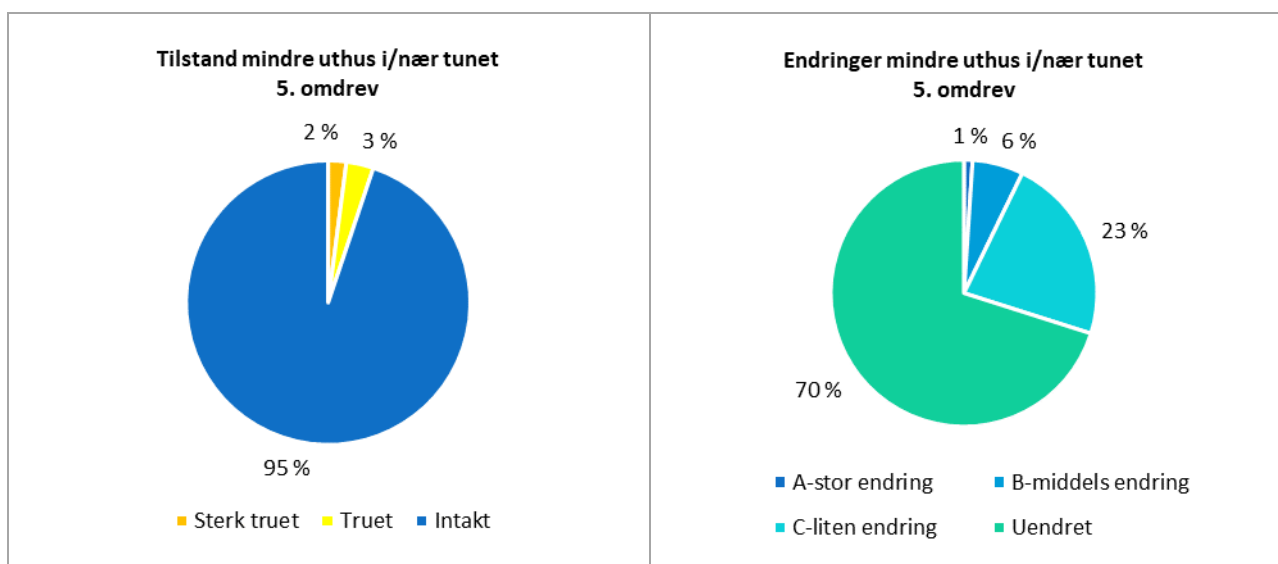
Andelen endrede ligger klart under gjennomsnittet for kommunen (30 % mot 48 %).

Tabell 11: Antall tap og tilstand fordelt på ulike typer mindre uthus i og nær tunet i Gjerstad.

TAP	Andre mindre uthus	Sidebygning	Smie	Stabbur, loft	Totalt
Undersøk 1. omdrev	32	65	8	20	125
Akkumulert tap 1. - 3. omd.	9	12	0	2	23
Undersøkt 5. omdrev	23	53	8	18	102
Tapt 5. omdrev	1	2	2	0	5
TILSTAND					
Truet 5. omdrev	0	1	1	1	3
Sterkt truet 5. omdrev	1	0	1	0	2

Figur 38: Tapsprosent for 102 kontrollregistrerte mindre uthus i/nær tunet, 1. - 5. omdrev i Gjerstad. Stiplet linje viser utviklingen for alle bygningskategoriene i Gjerstad.

Figur 39: Tilstand og endring for 97 gjenstående mindre uthus i og nær tunet. Gjerstad 5. omdrev.

Figur 40: Det er bevart mange eldhus/bryggerhus i Gjerstad. Det kan være en utfordring for eiere av gårder med mange bygninger å få tid og penger til å vedlikeholde alle.

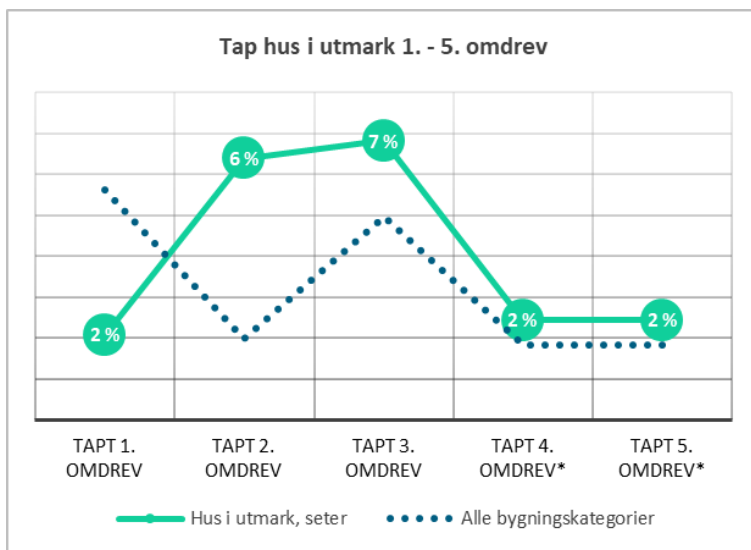
4.10. Utmarksbygninger

Det er bevart 39 utmarksbygninger i Gjerstad. Disse utgjør 8 % av de gjenstående bygningene i kommunen. Utmarksbygningene en litt høyere *tapsandel* som gjennomsnittet for kommunen (5 % mot 4 %), en reduksjon på 2 % siden forrige omdrev.

Andelen *sterkt truede/truede* ligger litt under gjennomsnittet (3 % mot 4 %). 21 av utmarksbygningene er seterbuer/sel som i dag ofte benyttes som fritidsboliger med enkel standard.

Tabell 12: Antall og andel tap, endringer og tilstand fordelt på 39 gjenstående ulike typer hus i utmark i Gjerstad

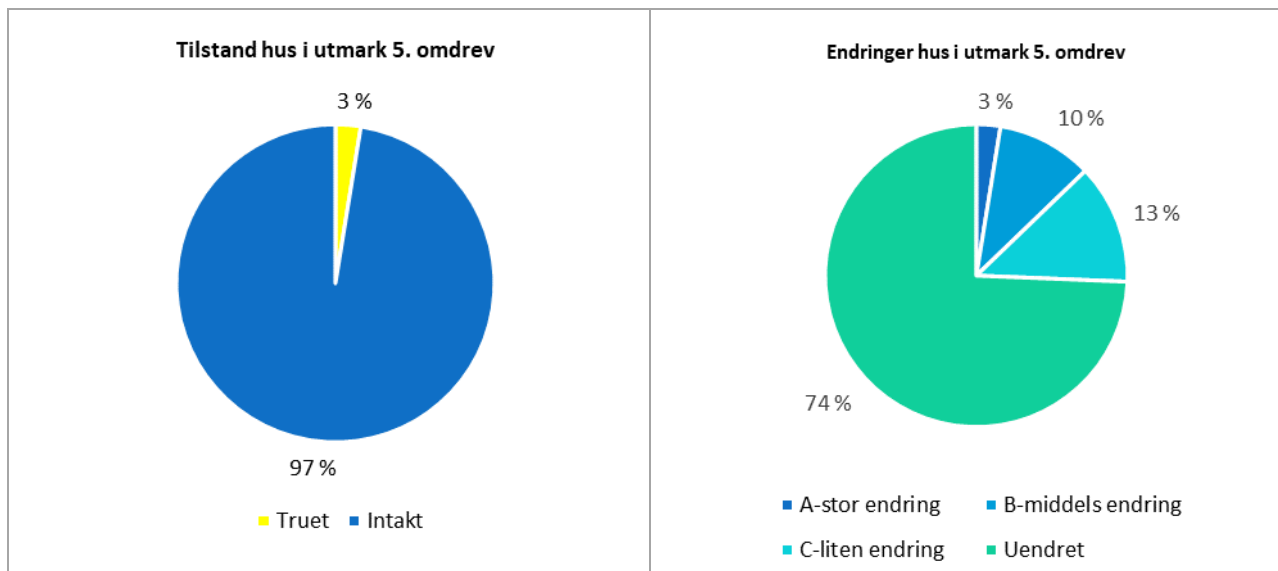
TAP	Andre hus i utmark	Andre hus på setra	Koie	Kvern, sag	Seterbu/sel	Seterfjøs	Seterløe	Utløe, sommerfjøs	Totalt
Undersøkt 1. omdr.	0	7	1	1	22	3	4	10	48
Tapt 1. omdrev	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Tapt 2. omdrev	0	0	0	0	1	0	1	1	3
Tapt 3. omdrev	0	0	0	0	0	0	0	3	3
Akkumulert tap 1. - 3. omdr.	0	0	0	0	1	0	1	5	7
Undersøkt 5. omdrev	0	7	1	1	21	3	3	5	41
Tapt 5. omdrev	0	0	0	0	0	1	1	0	2
Gjenstående 5. omdr.	0	7	1	1	21	2	2	5	39
ENDRING									
Endret (A,B,C)	0	3	0	0	7	0	0	0	10
TILSTAND									
Truet/sterkt truet	0	0	0	1	0	0	0	0	1

Figur 41: Tapsprosent for 41 kontrollregistrerte utmarksbygninger, 1. - 5. omdrev i Gjerstad. Stiplet linje viser utviklingen for alle bygningskategoriene i Gjerstad.

Figur 42: De gamle stålshusene (seterhus/sel) benyttes ofte som hytter med enkel standard. Foto: HT/ASPLAN VIAK 2020 (9110203017)

Figur 43: Tilstand og endring for 39 gjenstående bygninger i utmark/seter. Gjerstad 5. omdrev.

Figur 44: Utløene er en truet bygningstype. Kun fem er bevart i Gjerstad, er en halvering av antallet på 20 år.
Foto: HT/ASPLAN VIAK 2020 (9110203102)

5. KOMMUNALT VERNEVERDIGE OG STATLIG LISTEFØRTE BYGNINGER OG KIRKER

Nye objekter lagt til i 5. omdrev

I tillegg til de opprinnelig SEFRAK-registrerte kulturminnene, er overvåkingsprogrammet utvidet til å omfatte enkelte nye typer objekter i 5. omdrev. Disse omfattes av ett eller flere typer av følgende vern:

- *Bygg yngre enn år 1900 som er regulert til bevaring etter plan- og bygningsloven (gjennom kommuneplan eller reguleringsplan)*
- *Prioritert i kommunal kulturminneplan*
- *Statlig listeført i verneklasse 2*
- *Listeførte kirker*

Disse objektene vil bli kontrollert i kommende omdrev i overvåkingsprogrammet.

I 5. omdrev ble det lagt til 12 nye objekter i Gjerstad. For disse registreres kun byggets *tekniske tilstand* (intakt/truet/sterkt truet). Det er først i påfølgende omdrev at *grad av endring* vil bli registrert i forhold til status i det omdrev de ble tatt inn.

Tabell 13: Vernestatus for nye bygninger lagt til i 5. omdrev. *Kun kommunalt listeførte bygninger i kulturminneplanen som ikke omfattes av andre former for vern, er tatt med i tabellen.

Kontrollår	Kommune	Regulert til bevaring i reguleringsplan	Regulert til bevaring i kommuneplan	Kommunalt listeført i kulturminneplan*	Statlig listeførte bygg (v.kl.2)	Listeførte kirker	Sum nye objekter lagt til i 5. omdrev
2020	Gjerstad	1	8	2	0	1	12

2 av de nye objektene (Lunden gml. skole og uthus på Lia Nedre) har ikke formelt vern, men er prioritert i *Kulturminnevernplan 2019-2022* (se egen omtale kap. 5.2). Planen omfatter flere kulturminner enn dette, men de som har formell vernestatus er tatt med under sin respektive kategori.

Figur 45: Gamle Lunden skole ble benyttet som fangeleir under 2. verdenskrig, og er av den grunn prioritert som krigsminne i kommunens kulturminneplan. Bygningen har ikke noe formelt vern. Foto: HT/ASPLAN VIAK 2020 (167485596)

6. VIRKEMIDLER FOR BEVARING

Dette kapitlet gir en beskrivelse av ulike virkemidler for bevaring av kulturminner i Gjerstad kommune. Sluttrapporten for alle 18 kontrollkommunene i overvåkingsprogrammet skal publiseres i 2024. Den vil inneholde analyser av forholdet mellom virkemiddelbruk og bevaringsgrad.

6.1. Planstatus

Planstatus for de undersøkte SEFRAK-bygningene og for nye, kommunalt verneverdige eller statlig listeførte bygg og kirker, er hentet fra kommunens digitale kartløsning¹⁹.

Tabell 14: Antall tap, tilstand og endringsgrad for vernede bygninger i Gjerstad 3. – 5. omdrev. NB! Flere av bygningene omfattes av ulike former for vern. Her er tatt med alle bygningene innen hver kategori. Tabellen omfatter ikke nye bygninger lagt til i 5. omdrev.

TAP	Fredet (kml)	Reguleringsplan	Kommuneplan	Kulturminneplan
Undersøkt 5. omdrev	15	3	12	12
Tapt 5. omdrev	0	0	0	0
Gjenstående 5. omdrev	15	1	12	12
TILSTAND				
Sterkt truet	0	0	0	0
Truet	0	0	0	0
Intakt	15	1	12	12
ENDRINGSGRAD				
A- stor endring	0	0	0	0
B- middels endring	1	0	1	0
C- liten endring	1	0	1	0

15 av de undersøkte bygningene i Gjerstad er fredet (12 bygninger tilknyttet Eikeland verk og 3 på Holmen gård). 3 av disse er også regulert til bevaring gjennom kommunens eneste reguleringsplan med spesialområde bevaring (Holmen gård), mens de øvrige 12 er regulert til bevaring i kommuneplanen.

Figur 46: Undersøkellesgrunnlaget for Gjerstad omfatter 12 fredete bygninger på Eikeland verk, deriblant «Gata» med 7 arbeiderboliger. Foto: HT/ASPLAN VIAK 2020

¹⁹ Gjerstad kommunes hjemmeside, lest 09.12.2020: <https://kommunekart.com/?urlid=117c9992-e3e6-45c1-87de-be9d5ed299c2>

6.2. Kommunalt planverk

6.2.1. Kommunal planstrategi

Kommunal planstrategi er vedtatt 22.6.17. Denne fastsetter at samfunnsdelen og arealdelen av kommuneplan skal rulleres, men omtaler ikke kulturminner spesielt.

6.2.2. Kommuneplan

Kommuneplan for Gjerstad er under rulling. I planprogrammet fra 2019 går det frem at kulturminneplan var under utarbeidelse. De deler av kulturminneplanen som omfattes av fysiske områder innarbeides i arealdelkartet.²⁰

Gjerstads kommuneplan for 2011-2023 viser en hensynssone med formål bevaring kulturmiljø: H24 Eikeland verk. Sonen ble første gang tatt inn i 2011, og omfatter et område rundt det gamle jernverket som også er fredet kulturminnelovens § 19.

6.2.3. Kulturminneplan

Gjerstad kommune vedtok den 12.12.2019 *Kulturminnevernplan 2020-2023*²¹. Utvalgte fokusområder for planen er kulturminner langs sentrumsnære turstier, turstier i tilknytning til og rundt Eiklands verk og Holmen gård, og kulturminner fra andre verdenskrig. Handlingsdelen av planen omfatter tilrettelegging av stiene og formidling av kulturminnene gjennom digitale hjelpemidler og QR-koder.

Kommunestyret vedtok samtidig at Rådmannen skal gå i dialog med Risør kommune for å sammen vurdere å legge til Industribygningene på Stifoss (Stifossveien 95 – Kraftverket, Stifossveien 97 og 99 – Tørkeriet, og Stifossveien 101 – Sliperiet) samt kulturmiljøet rundt bygningene, inn i begge kommunens kulturminnevernplaner ved neste mulighet.

6.3. Agder fylkeskommune

På hjemmesiden til Agder fylkeskommune ligger oversiktlig informasjon om kulturminner i fylket, rettet både mot eiere og mot kommuneforvaltningen. Fylkeskommunen skal behandle søknader om tiltak på fredete bygninger, og riving eller endring av bygninger og anlegg oppført før 1850.²² I tillegg ønsker Agder fylkeskommune å uttale seg i forbindelse med søknader om riving eller endring av SEFRAK-bygninger eldre enn 1900, bygninger i helhetlig kulturmiljø/bygningsmiljø, bygninger innenfor område regulert til hensynssone bevaring, og i forbindelse med tiltak som krever dispensasjon fra planbestemmelser om vern, og tiltak på verneverdige bygninger og anlegg oppført før 1900.²³

6.4. Kulturminneregistreringer

I tillegg til SEFRAK-registrering er det opp gjennom årene gjennomført flere prosjekter med registrering av ulike typer kulturminner²⁴:

- *Kulturminner langs vann og vassdrag i Aust-Agder. Prosjektrapport 2006.*
- *Agder historielag: registrering av gamle veier i Aust- og Vest-Agder*
- *Ulike lokale private og offentlige registreringer av skolehus, stedsnavn, folkedrakter m.m.*
- *Fra Søndeled kirke til Gjerstad kirke – Kulturminneguide for Gjerstavassdraget, Gjerstad og Risør Kommune 1997*
- *Flerbruksplan for Gjerstavassdraget 1995.*

²⁰ Planprogram Revidering av kommuneplanen, planprosess 2019 - 2020 for Gjerstad kommune, s 10.

²¹ Gjerstad kommunes hjemmeside, lest: 07.12.2020: <https://www.gjerstad.kommune.no/f/p1/i8aa3b202-f6d9-4d88-aae8-e277c1529575/kulturminnevernplan.pdf>

²² Kulturminneloven, LOV-1978-06-09-50, §§ 15 a og 25

²³ Innlandet fylkeskommunes hjemmeside, lest 10.11.20: <https://innlandetfylke.no/tjenester/kulturarv/bygg-anlegg-og-fartoy/hvilke-saker-skal-sendes-til-oss/>

²⁴ Gjerstad kommune kulturminnevernplan 2020-2023, side 7

- *I grenseland – Området fra Svart til Holte i gammel og nyere tid. (Gjerstad historielag)*
- *På tur – Gjerstadskogane - Gautefallheia, 2010 Tilskuddsordninger*
- *Gjerstad historielag: www.gjh.no*

6.4.1. Tilskudd fra fylkeskommunen

Agder fylkeskommune kan gi tilskudd til *fredete kulturminner i privat eie* (FRIP)²⁵. Tilskuddet gis til konkrete istandsettings- og vedlikeholdstiltak. Tilskuddet skal dekke merkostnader, helt eller delvis, i forbindelse med antikvarisk sikring, istandsetting, vedlikehold og skjøtsel av kulturminner og kulturmiljø. Kulturminner som innebærer særlig tyngende vedlikeholds- og istandsettingsoppgaver for eier, og bygg og anlegg hvor særlig store kulturminneverdier står i fare for å gå tapt, skal prioriteres. Kulturminner som er tilgjengelig for publikum, opplevelser og formidling skal prioriteres. Som hovedregel skal ikke tilskuddet overstige 50-70% av totalkostnaden for et tiltak.

Fylkeskommunen kan også gi tilskudd til *tekniske og industrielle kulturminner*²⁶. Private, kommunale og fylkeskommunale eiere og forvaltere av tekniske og industrielle kulturminner kan søke om midler til konkrete tiltak innen sikring, istandsettelse, vedlikehold, registrering, dokumentasjon og mulighetsstudier.

Også eiere av *verneverdige bygninger og anlegg* kan søke om fylkeskommunale midler til restaureringstiltak av alle typer. Tilskuddet er først og fremst ment å dekke merutgifter som følger av istandsetting etter antikvariske prinsipper.

6.4.2. SMIL-midler

SMIL-ordningen (spesielle miljøtiltak i jordbruket) er en kommunal tilskuddsordning som skal fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap.²⁷ En stor del av tilskuddsmidlene går til istandsetting og vedlikehold av fredete og verneverdige bygninger i jordbrukets kulturlandskap.

Ordningen gjelder også bygninger uten formelt vern, men av lokal verdi. Det er et krav at tiltakene utføres etter kulturminnefaglige retningslinjer. Fra 2015 gjelder tilskuddsordningen kun for jordbrukseiendommer med produksjonstilskudd.²⁸ I Gjerstad kommune har SMIL-midler inntil 2015 også blitt tildelt jordbrukseiendommer uten produksjonstilskudd, slik at den nye ordningen kan komme til å bety økt forfall og tap av verneverdige bygninger.

Freda og verneverdig bygninger (SEFRAK-registrerte bygg fra før 1900) kan innvilges støtte til utvendig arbeid som tak, dører, vinduer og grunnmur²⁹. Det kan innvilges kr 10 000 pr prosjekt, forutsatt at kostnadsoverslaget er minimum kr 50 000 og at restaureringen skjer etter antikvariske prinsipper, eventuelt at tiltakene gjennomføres i tråd med eventuelle krav fra kulturminne-myndighetene. Det er også et vilkår at kostnadsoverslaget/arbeidsbeskrivelsen er utarbeidet av bygningskyndig.

6.4.3. Norsk Kulturminnefond

Norsk Kulturminnefond gir tilskudd blant annet til bevaring av fredete og verneverdige bygninger i privat eie. Agder fylkeskommune er behjelpelig med verne vurdering som kan legges ved søknaden.³⁰

6.4.4. Norsk Kulturarv

Norsk Kulturarv har en tilskuddsordning som heter «*Ta et tak*», rettet mot verneverdig bebyggelse i byer og tettsteder, eller våningshus og driftsbygninger i tilknytning til landbruk. Bygningen må anses å ha kulturhistorisk verdi, og det er en fordel med uttalelse fra antikvarisk myndighet eller SEFRAK-registrering.³¹

²⁵ Agder fylkeskommunes hjemmeside, lest 07.12.2020: <https://agderfk.no/vare-tjenester/kulturminnevern-og-kulturturisme/tilskudd-kulturminnevern/tilskudd-til-fredete-kulturminner-i-privat-eie-frip/>

²⁶ Agder fylkeskommunes hjemmesider, lest 07.12.2020: <https://agderfk.no/vare-tjenester/kulturminnevern-og-kulturturisme/tilskudd-kulturminnevern/tilskudd-til-tekniske-og-industrielle-kulturminner/>

²⁷ Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket, FOR-2004-02-04-448, § 1

²⁸ Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket, FOR-2004-02-04-448, § 3

²⁹ Gjerstad kommunes hjemmesider. Lest 07.12.2020: <https://www.gjerstad.kommune.no/f/p1/i3b58016e-224c-4281-a473-a6119428c965/foringer-for-tilskudd-til-spesielle-miljotiltak-i-jordbruket-2019.pdf>

³⁰ Forskrift om vedtekter for Norsk kulturminnefond, FOR-2003-06-27-801, §§ 1 og 4

³¹ Norsk Kulturarvs hjemmeside, lest 10.11.20: <http://www.kulturarv.no/aksjoner/ta-et-tak-aksjonen>

6.5. Informasjon og rådgivning

I Agder er det tre regionale bygningsvernssentre som arbeider med informasjon og rådgivning til eiere av verneverdige og fredete bygninger³²; Byggeskikkssenteret i Flekkefjord, Setesdal bygningsvernssenter og Risør bygningsvernssenter. Samtlige er et samarbeid mellom de enkelte kommunene og fylkeskommunen. Disse er viktige aktører for bevaring av kulturminner i Agder fylke, gjennom aktivt arbeid med restaurering, formidling og rådgivning.

Bygningsvernssentrene arrangerer ulike kurs i bygningsvern for å spre kunnskap om bygningsvern og styrke håndverkstradisjonene. Kursene omfatter blant annet lokale teknikker som grovt bindingsverk og kvåvtak, samt mer generelle tema som bygningsvern og vedlikehold i uthavnene, vindusrestaurering, maling med tradisjonelle teknikker og veiledning i søknadsskriving.³³

Figur 47: Bygningsvernssentrene i Agder skal styrke håndverkskompetansen i fylket, sikre rekruttering til håndverksfagene og øke kunnskapen omkring bygningsvern og verneverdier hos kommuner, eiere og håndverkere. Her er fra et kurs i Søgne i restaurering av bakerovn. Foto: Terje Granås.

³² Agder fylkeskommune, lest 12.11.20: <https://agderfk.no/vare-tjenester/kulturminnevern-og-kulturturisme/byggeskikk-og-bygningsvernssenter/>

³³ Facebooksiden til Byggeskikkssenteret i Flekkefjord, lest 12.11.20: <https://www.facebook.com/ByggeskikkssenteretiFlekkefjord/>

7. KILDER

Skjemaer og foto fra SEFRAK-registreringen i Gjerstad. BraArkiv, Riksantikvaren

Dammann, Åse, 2010: «Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger. Gjerstad kommune, Aust-Agder fylke 2010. 3. omdrev». NIKU rapport 49.

Dammann, Åse, 2010: «Gamle hus da og nå. Status for SEFRAK-registrerte bygninger i 18 kommuner. Sammendragsrapport for Riksantikvarens miljøovervåkingsprogram 2000-2014». NIKU Rapport 82.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer, FOR-2011-11-09-1088 Forskrift om tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket, FOR-2004-02-04-448 Forskrift om vedtekter for Norsk kulturminnefond, FOR-2003-06-27-801

Forvaltning av kirke, kirkegård og kirkens omgivelser som kulturminne og kulturmiljø. Rundskriv T-3/00 fra Kirke- utdannings og forskningsdepartementet og Miljøverndepartementet

Gamle hus da og nå – kontrollregistrering 2000, 2005, 2010. Foto og rådata: Riksantikvaren. Kartgrunnlag: Statens kartverk, Geovekst

Kulturminneloven, LOV-1978-06-09-50

Norsk Kulturarvs hjemmeside: <http://www.kulturarv.no>

Agder fylkeskommunes hjemmeside: <http://www.agderfk.no>

Proposisjon til Stortinget 2013-2014. Det Kongelige Miljøverndepartement Riksantikvaren 2015: Veileder. Kommunalt verneverdige kulturminner i Askeladden

Riksantikvaren: Registrering av faste kulturminner i Norge. C Kodeliste for registrering av hus Riksantikvarens hjemmeside: <http://www.riksantikvaren.no>

St.meld. nr. 16 (2004-2005) Leve med kulturminner

St. meld. Nr 16 (2019-2020) Nye mål i kulturmiljøpolitikken – Engasjement, bærekraft og mangfold

Statistisk sentralbyrå: <http://statbank.ssb.no/statistikbanken>

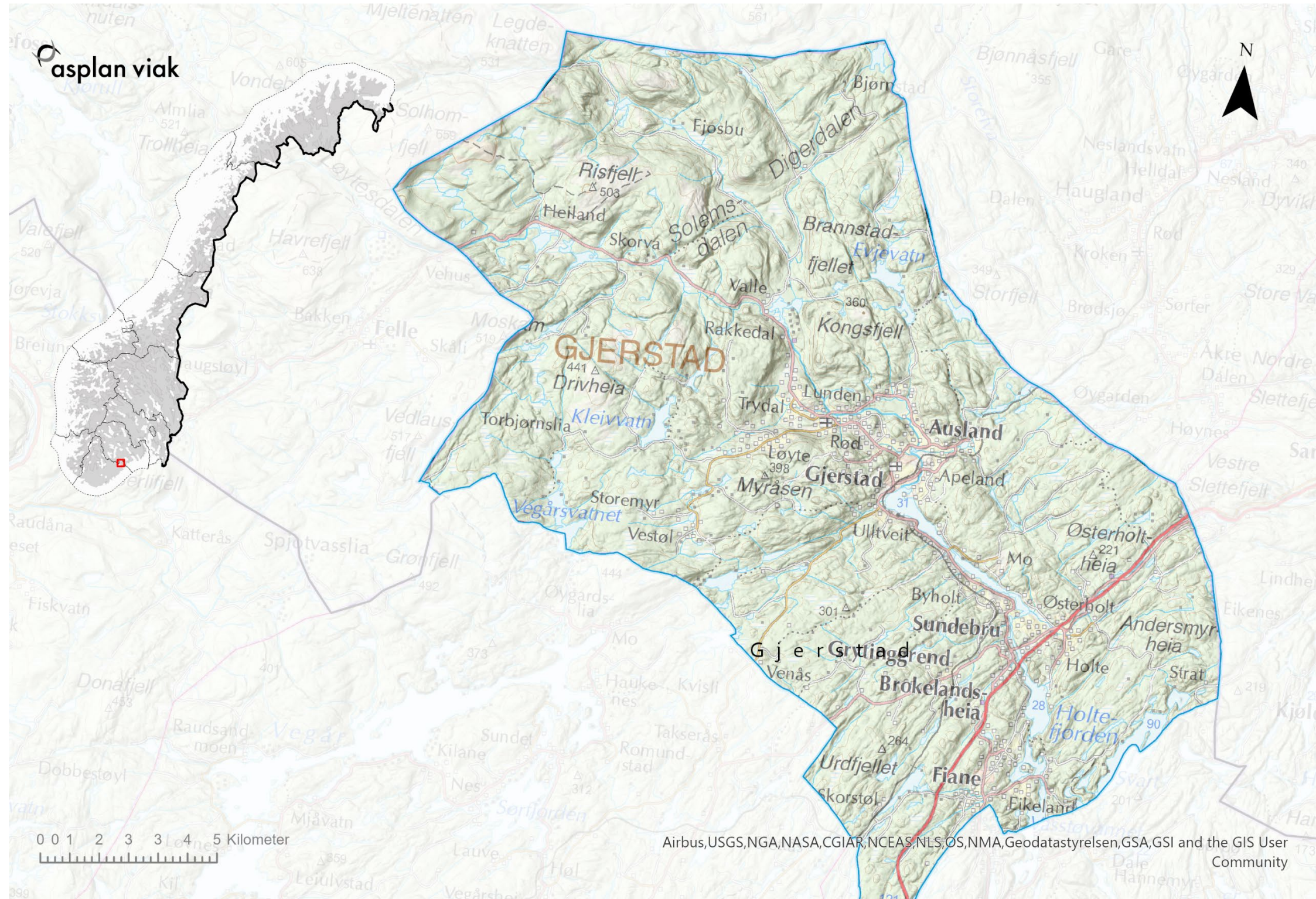
Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner – kontrollregistrering 2010. Foto og rådata. Riksantikvaren.

Dammann, Åse, 2010: «Status for verneverdige kulturminner i utvalgte kommuner – sammendragsrapport 2000-2019». NIKU rapport nr. 101.

8. TABELLOVERSIKT

Tabell 1: Tapsandel og tilstand i 5. omdrev i Gjerstad fordelt på ulike bygningstyper.....	7
Tabell 2: Karakteristikk og hovednæringer basert på SSB's kommunekarakteristikker.	12
Tabell 3: Folketall og befolkningsutvikling i kontrollkommunene, registrert i kontrollårene	12
Tabell 4: Undersøkellesgrunnlag i de fire kommunene Gjerstad, Nord-Aurdal, Fræna og Kautokeino	14
Tabell 5: Antall undersøkt og tapt pr. omdrev for Gjerstad kommune	19
Tabell 6: Endringer på gjenstående bygninger i Gjerstad i 1. - 5. omdrev.....	22
Tabell 7: Antall andre endringer fordelt på bygningskategorier i Gjerstad 5. omdrev	25
Tabell 8: Bygningsteknisk tilstand for gjenstående bygninger i Gjerstad 2.- 5. omdrev.....	25
Tabell 9: Antall og andel sterkt truede/truede bygninger fordelt på grad av endring i Gjerstad 5. omdrev .	28
Tabell 10: Tapsprosent for ulike bygningstyper i 1. - 5. omdrev i Gjerstad kommune.....	33
Tabell 11: Antall tap og tilstand fordelt på ulike typer mindre uthus i og nær tunet i Gjerstad.	37
Tabell 12: Antall og andel tap, endringer og tilstand fordelt på 39 gjenstående ulike typer hus i utmark....	39
Tabell 13: Vernestatus for nye bygninger lagt til i 5. omdrev.....	41
Tabell 14: Antall tap, tilstand og endringsgrad for vernede bygninger i Gjerstad 3. – 5. omdrev.....	42

asplan viak

Airbus,USGS,NGA,NASA,CGIAR,NCEAS,NLS,OS,NMA,Geodatastyrelsen,GSA,GSI and the GIS User Community

9. VEDLEGG

9.1. Vedlegg 1: Undersøkellesparametere

STATUS	BESKRIVELSE
Tap	Absolutt tap av SEFRAK-registrerte objekter siden registreringstidspunktet. Det betyr at huset fysisk sett er tapt eller flyttet til annet sted.
Endret	Endret i forhold til den opprinnelige SEFRAK-registreringen
Uendret	Ingen eller mindre endringer i forhold til den opprinnelige SEFRAK-registreringen. Se nærmere presisering under C-liten endring
Står	Ukjent endringsgrad. Brukes for enkelte bygninger hvor det er vanskelig å klassifisere endringsgrad. Årsaken kan være kvaliteten på det opprinnelige SEFRAK-skjemaet, eller huset kan være under oppussing/ombygging.
Gjenoppstått	Fra 2. omdrev ble gjenoppståtte hus tatt med som egen kategori. Hus som har vært midlertidig tatt ned, lagret ved tidligere kontrollregistrering, og som satt opp igjen i tilnærmet opprinnelig materiale og fysisk sammenheng, blir registrert som gjenoppstått.
ÅRSAKER TIL TAP	BESKRIVELSE
Brent/naturkatastrofe	
Falt i ruin	
Flytting	Hus som er flyttet registreres som tapt, med unntak for flytting innen et snevert geografisk område, som for eksempel innenfor gårdstunet.
Forfall/opprydding	
Offentlig vedtak/planvedtak	
Riving	
Ukjent	
ENDRING ABC	BESKRIVELSE
A-stor endring	Sterk grad av ombygging. Endring av bygningens grunnflate. Tilbygg/påbygg som i størrelse dominerer den opprinnelige bygningen. Bygningens opprinnelige volumkarakter er endret. Stor del av bygningen revet.
B-middels endring	Mindre omfattende ombygging. Utvidelse av bygningens grunnflate. Mindre påbygg/tilbygg som underordner seg det eksisterende bygningsvolum. Mindre del av bygningen revet.
C-liten endring	Endring av bygningens karakter gjennom generelt vedlikehold, for eksempel ved utskifting av ytre bygningslementer som panel, takbelegg og vinduer/listverk. Mindre endringer, som skifting mellom relativt moderne taktekkning som bølgeblekk, eternitplater, asbestplater, aluminiumsplater, papp m.m. regnes ikke som endring. Det samme gjelder også utskifting av enkelte vinduer som har samme format, men hvor detaljene er vanskelig å kontrollere før/nå. Hvis panel, listverk, vinduer og takbelegg er helt fornyet, men er av samme typer som ved den opprinnelige registreringen, vil dette i de fleste tilfelle ikke bli registrert som endring. Undersøkelsen vil derfor ikke fange opp tap av autentisitet på detaljnivå.
ANNEN ENDRING ³⁴	BESKRIVELSE
Deler av hus revet	En typisk endring her er at deler av huset er bygd i lettere konstruksjon og er mer utsatt for forfall og derfor blir revet, mens den tømrete delen står igjen. Vanlig for driftsbygninger.
Tilbakeført til eldre uttrykk	Endringer som representerer en tilbakeføring til eldre uttrykk eller stil.
Dokumentert stilhistorisk tilbakeført	Tilbakeføring basert på dokumentert grunnlag.
TILSTAND	BESKRIVELSE
Intakt	Huset står og er i normalt god teknisk tilstand.
Truet ³⁵	Dårlig teknisk tilstand. Manglende vedlikehold over lengre tid.
Sterkt truet	Huset er i svært dårlig teknisk tilstand.

9.2. Vedlegg 2: Planstatus/vernestatus kategorier

PLANSTATUS	BESKRIVELSE
Fredet	Kulturminneloven
Regulert til bevaring (pbl)	Spesialområde bevaring i reguleringsplaner (tidligere § 25.6), hensynssoner med bestemmelser (pbl § 11.8)
Kommuneplan/kommunedelplan (pbl)	Kommunedelplan for kulturminner eller retningslinjer i kommuneplan
Andre kommunale planer og retningslinjer med bevaringshensyn	Vedtatt, kommunal temaplan med oversikt over prioriterte kulturminner i kommunen
Nasjonale registre, statlig listeført	Nasjonale registre som NB!-registeret, statlig listeført (verneklasse 2) i nasjonale verneplaner, listeførte kirker

³⁴ Annen endring ble registrert fra og med 3. omdrev

³⁵ Truet ble registrert fra og med 3. omdrev. I 1. og 2. omdrev ble gjenstående bygninger registrert som enten sterkt truet eller intakt

9.3. Vedlegg 3: Kvalitative kategorier³⁶

BYGNINGSKATEGORI	BYGNINGSTYPE
Bolighus/våningshus	Bolig Våningshus
Mindre uthus i/nær tunet	Sidebygning Stabbur, loft Uthus knyttet til bolig/bygård Andre mindre uthus i/nær tunet
Driftsbygninger i tunet	Driftsbygning Fjøs, stall, låve
Hus i utmark/seter	Koie Kvern, sag Seterbu/sel Seterfjøs Seterløe Utløe, sommerfjøs Andre hus i utmark Andre hus på setra
Naust, sjøhus, fyr m.m.	Fyr mm. Naust, sjøbu Rorbu Sjøhus, brygge
Bygård	Bygård
Andre hustyper	Bygdemagasin, telthus, tollbu Forretningsbygg Forsamlingshus, butikk, kontor Hotell, gjestgiveri, skysstasjon, kafé Hytte, fritidsbolig Kirke, kapell Kommunehus Kraftstasjon, transformatorstasjon Næringsbygg, industri, verksted Skole Stasjonsbygning Sykehus, institusjon Ukjent Annet
SAMFUNNSSEKTOR	TALLKODE I SEFRAK-KODELISTEN FOR REGISTRERING AV HUS
Fastbosetting uten næringstilknytning	200
Industri/merkantil virksomhet	400-500
Landbruk, fiske, fangst	100
Offentlig sektor	600-900
SOSIAL MILJØSAMMENHENG	TALLKODE I SEFRAK-KODELISTEN FOR REGISTRERING AV HUS
Arbeider, husmann, tjenestemann	30-39
Bonde	25
Embetsverk, institusjon	10-19
Fisker	26
Annen næringsdrivende	20-24, 27-29

³⁶ Definert ved oppstart av Gamle hus da og nå i 2000

9.4. Vedlegg 4: Geografiske kategorier³⁷

KONTROLLÅR 5. OMDREV	UTELATT 3. OMDREV	KOMMUNE	GEOGRAFISK OMRÅDE	KRETS
2024		BØ	Sentrum Periferi	0005-0006 0001-0004, 0007-0011
2022	X	EIDSKOG	Sentrumsbygder Utkant Magnor Skotterud Tettbygd Spredtbygd	0002-0004, 0007, 0008, 0010-0018 0001, 0005, 0006, 0009, 0019-0021 0010 0012 0010, 0012 0001-0009, 0011, 0013-0021
2023		FLORA	Florelandet/Brandsøya Eikefjord/Bru (fjordene) Kinn (øyene)	0301-0318 0101-0119 0201-0208
2020	X	FRÆNA	Bud Fræna Hustad Tettsted Bud Tettsted Elnesvågen Spredtbygd	0014-0018 0001-0013 0019-0025 0016 0004, 0013 0001-0003, 0005-0025
2020	X	GJERSTAD	Ytre Gjerstad Øvre Gjerstad Tettsteder ved E18 Gjerstad tettsted Spredtbygd	0101-0107 0201-0208 0101, 0103, 0105, 0107 0201, 0202 0102, 0104, 0106, 0203- 0208
2024	X	HOLMESTRAND	Ekeberg og Borgen Gullhaug og Hillestad Holmestrand Tettbygd Spredtbygd	0201-0215 0216-0311 0101-0107 0101-0105, 0203-0208, 0210-0214, 0305-0307 0106-0202, 0209, 0215-0303, 0308-0311
2020		KAUTOKEINO	Galanito Kautokeino Lahpoluoppal Masi Mierunjavri Soattefielbma	0002 0001 0006 0007 0004 0005
2023		MELHUS	Flå Hørg Hølonda Melhus Melhus kommunesenter Øvrige tettbygd Spredtbygd	0013-0015 0016-0024 0025-0030 0001-0012 0003-0005, 0 011 0009, 0013, 0018, 0022, 0026 0001-0002, 0006-0008, 0010, 0012, 0014-0017, 0019-0021, 0023-0025, 0027-0030
2021		NITTEDAL	Øvre Hakadal Nittedal for øvrig Tettbygd Spredtbygd	0017-0018 0002-0015 0002, 0009, 0012 0004-0007, 0013-0018
2020		NORD-AURDAL	Aurdal kirkesogn Skrautvål kirkesogn Svenes kirkesogn Tingnes kirkesogn Tisleidalen kirkesogn Ulnes kirkesogn Tettbygd Spredtbygd	0018-0023 0012-0013 0003-0004, 0006-0009 0010-0011, 0014-0017 0005 0001-0002 0009-0010, 0015-0016, 0018 0001-0008, 0011-0014, 0017, 0019-0023
2022		SALTDAL	Nedre Saltdal	0101-0115

³⁷ Definert ved oppstart av Gamle hus da og nå i år 2000

			Øvre Saltdal	0201-0209
			Tettbygd	0105, 0208
			Spredtbygd	0101-0104, 0107-0207, 0209
2024		SAMNANGER	Tysse tettsted	0009
			Spredtbygd	0001-0008, 0010
2022		SANDNES	Høle	0031-0034
			Høyland	0005-0025, 0035-0036
			Riska	0026-0030
			Sandnes by	0001
			Øvrige tettbygd	0009, 0017, 0027
			Tettbygd totalt	0001, 0009, 0017, 0027
			Spredtbygd	0005-0008, 0010-0014, 0019-0026, 0028-0036
2024	X	SARPSBORG	Gamle Sarpsborg	0105:0103-0307
			Skjeberg	0105:1101-3110, 0115:0101-0206
			Tune	0130:0101-0511
			Varteig	0114:0101-0107
			Tettbygd	0105:0103-0307, 0105:1302-1310, 0105:1312-1313, 0015:1401-1403, 0105:1405-3109, 0115:0205-0130:0407
			Spredtbygd	0105:1101-1207, 0105:1311, 0105:1314, 0105:1404, 0105:3110-0115:0203, 0130:0502-0511
2022	X	SKJÅK	Skjåk øst	0001-0008
			Skjåk vest	0009-0011
			Tettbygd	0006, 0007
			Spredtbygd	0001-0005, 0008-0011
2023	X	SNÅSA	Rundt Snåsavatnet	0001-0006, 0011-0012
			Skog- og fjellbygdene	0007-0010
			Tettbygd	0003
			Spredtbygd	0001-0002, 0004-0012
2023	X	VEGA	Vegaøyen	0110-0111
			Vegaøyen m/Ylvingen	0101-0109
			Gladstad	0106
			Vega utenom Gladstad	0101-0105, 0107-0111
2021		TROMSØ	Gamle Tromsø by	0102-0127
			Hillesøy	04101-04306
			Tromsøysund	0202-3202, 4001-4005, 4401-4508
			Ullsfjord	3301-3308
			Sentrumsplanen	0102-0108, 0112-0119
			Tettbygd	0102-1501, 2030-2060, 4104
			Spredtbygd	1502-2020, 2070-4103, 4201-4508

9.5. Vedlegg 5: Detaljert resultatoversikt

BYGNINGSTYPER	Undersøkt 1.			Undersøkt 2.			Undersøkt 3.			Undersøkt 5.			Endret			A-stor		B-middels		C-Liten		Sterkt		Truet		Intakt	
	omdrev	tap	andel	omdrev	tap	andel	omdrev	tap	andel	omdrev	tap	andel	Gjenstående	totalt	andel	endring	andel	endring	andel	endring	andel	truet	andel	Truet	andel	Intakt	andel
Våningshus	277	5	2 %	272	1	0 %	271	7	3 %	264	5	2 %	259	147	57 %	41	16 %	56	22 %	50	19 %	1	0 %	4	2 %	254	98 %
Bolig	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Bolighus, våningshus	277	5	2 %	272	1	0 %	271	7	3 %	264	5	2 %	259	147	57 %	41	16 %	56	22 %	50	19 %	1	0 %	4	2 %	254	98 %
Bygård	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Andre mindre uthus i/nær tunet	32	5	16 %	27	1	4 %	26	3	12 %	23	1	4 %	22	5	23 %	0	0 %	1	5 %	4	18 %	1	5 %	0	0 %	21	95 %
Sidebygning	65	8	12 %	57	2	4 %	55	2	4 %	53	2	4 %	51	17	33 %	1	2 %	5	10 %	11	22 %	0	0 %	1	2 %	50	98 %
Smie	8	0	0 %	8	0	0 %	8	0	0 %	8	2	25 %	6	2	33 %	0	0 %	0	0 %	2	33 %	1	17 %	1	17 %	4	67 %
Stabbur, loft	20	2	10 %	18	0	0 %	18	0	0 %	18	0	0 %	18	5	28 %	0	0 %	0	0 %	5	28 %	0	0 %	1	6 %	17	94 %
Mindre uthus i/nær tunet	125	15	12 %	110	3	3 %	107	5	5 %	102	5	5 %	97	29	30 %	1	1 %	6	6 %	22	23 %	2	2 %	3	3 %	92	95 %
Uthus knyttet til bolig / bygård	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Garasje	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Driftsbygning	115	12	10 %	103	4	4 %	99	11	11 %	88	5	6 %	83	40	48 %	9	11 %	14	17 %	17	20 %	1	1 %	5	6 %	77	93 %
Fjøs, stall, låve	2	0	0 %	2	0	0 %	2	0	0 %	2	1	50 %	1	1	100 %	1	100 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	1	100 %
Driftsbygninger i tunet	117	12	10 %	105	4	4 %	101	11	11 %	90	6	7 %	84	41	49 %	10	12 %	14	17 %	17	20 %	1	1 %	5	6 %	78	93 %
Andre hus i utmark	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Andre hus på setra	7	0	0 %	7	0	0 %	7	0	0 %	7	0	0 %	7	3	43 %	1	14 %	1	14 %	1	14 %	0	0 %	0	0 %	7	100 %
Koie	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	1	100 %
Kvem, sag	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	1	100 %	0	0 %
Seterbu/sel	22	0	0 %	22	1	5 %	21	0	0 %	21	0	0 %	21	7	33 %	0	0 %	3	14 %	4	19 %	0	0 %	0	0 %	21	100 %
Seterfjøs	3	0	0 %	3	0	0 %	3	0	0 %	3	1	33 %	2	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	2	100 %
Seterløe	4	0	0 %	4	1	25 %	3	0	0 %	3	1	33 %	2	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	2	100 %
Utløe, sommerfjøs	10	1	10 %	9	1	11 %	8	3	38 %	5	0	0 %	5	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	5	100 %
Hus i utmark, seter	48	1	2 %	47	3	6 %	44	3	7 %	41	2	5 %	39	10	26 %	1	3 %	4	10 %	5	13 %	0	0 %	1	3 %	38	97 %
Sjøhus, brygge	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Naust, sjøbu	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Fyr	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Naust, sjøhus, fyr m.m.	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Annet	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	1	100 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Kirke, kapell	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	1	100 %
Bygdemagasinet, tollbu	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Forretningsbygg, butikk, kontor	4	0	0 %	4	0	0 %	4	0	0 %	4	0	0 %	4	4	100 %	0	0 %	4	100 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	4	100 %
Forsamlingshus	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	1	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	1	100 %
Stasjonsbygning	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Hotell, gjestgiver, skystasjon, kafé	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Hytte, fritidsbolig	2	0	0 %	2	0	0 %	2	0	0 %	2	0	0 %	2	1	50 %	0	0 %	1	50 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	2	100 %
Næringsbygg, industri, verksted	4	0	0 %	4	0	0 %	4	1	25 %	3	0	0 %	3	2	67 %	1	33 %	1	33 %	0	0 %	2	67 %	0	0 %	1	33 %
Skole	7	0	0 %	7	0	0 %	7	0	0 %	7	0	0 %	7	3	43 %	1	14 %	1	14 %	1	14 %	0	0 %	0	0 %	7	100 %
Sykehus, institusjon	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Andre hustyper	20	0	0 %	20	0	0 %	20	1	5 %	19	1	5 %	18	10	56 %	2	11 %	7	39 %	1	6 %	2	11 %	0	0 %	16	89 %
Totalt	587	33	6 %	554	11	2 %	543	27	5 %	516	19	4 %	497	237	48 %	55	11 %	87	18 %	95	19 %	6	1 %	13	3 %	478	96 %

SOSIAL MILJØSAMMENHENG	Undersøkt 1.			Undersøkt 2.			Undersøkt 3.			Undersøkt 5.			Endret			A-stor		B-middels		C- Liten		Sterkt		Truet		Intakt	
	omdrev	tap	andel	omdrev	tap	andel	omdrev	tap	andel	omdrev	tap	andel	Gjenstående	totalt	andel	endring	andel	endring	andel	endring	andel	tru	andel	Truet	andel	Intakt	andel
Annen næringsdrivende	22	0	0 %	22	0	0 %	22	2	9 %	20	2	10 %	18	11	61 %	3	17 %	8	44 %	0	0 %	1	6 %	0	0 %	17	94 %
Arbeider, husmann, tjenestemann	72	4	6 %	68	2	3 %	66	4	6 %	62	1	2 %	61	26	43 %	4	7 %	8	13 %	14	23 %	0	0 %	2	3 %	59	97 %
Bonde	472	29	6 %	443	8	2 %	435	20	5 %	415	16	4 %	399	197	49 %	48	12 %	68	17 %	81	20 %	5	1 %	11	3 %	383	96 %
Fisker	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Embetsverk, institusjon	9	0	0 %	9	0	0 %	9	0	0 %	9	0	0 %	9	1	11 %	0	0 %	1	11 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	9	100 %
Ukjent	12	0	0 %	12	1	8 %	11	1	9 %	10	0	0 %	10	2	20 %	0	0 %	2	20 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	10	100 %
Totalt	587	33	6 %	554	11	2 %	543	27	5 %	516	19	4 %	497	237	48 %	55	11 %	87	18 %	95	19 %	6	1 %	13	3 %	478	96 %

SAMFUNNSSEKTOR	Undersøkt 1.			Undersøkt 2.			Undersøkt 3.			Undersøkt 5.			Endret			A-stor		B-middels		C- Liten		Sterkt		Truet		Intakt	
	omdrev	tap	andel	omdrev	tap	andel	omdrev	tap	andel	omdrev	tap	andel	Gjenstående	totalt	andel	endring	andel	endring	andel	endring	andel	tru	andel	Truet	andel	Intakt	andel
Andre sektorer	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %
Fast bosetting uten næringsstilknytning	5	0	0 %	5	0	0 %	5	0	0 %	5	0	0 %	5	3	60 %	2	40 %	0	0 %	1	20 %	0	0 %	0	0 %	5	100 %
Industri, merkantil virksomhet	39	2	5 %	37	1	3 %	36	3	8 %	33	2	6 %	31	13	42 %	0	0 %	9	29 %	4	13 %	1	3 %	0	0 %	30	97 %
Landbruk, fiske, fangst	524	31	6 %	493	10	2 %	483	23	5 %	460	17	4 %	443	216	49 %	52	12 %	76	17 %	88	20 %	5	1 %	13	3 %	425	96 %
Offentlig sektor	13	0	0 %	13	0	0 %	13	1	8 %	12	0	0 %	12	4	33 %	1	8 %	1	8 %	2	17 %	0	0 %	0	0 %	12	100 %
Ukjent	6	0	0 %	6	0	0 %	6	0	0 %	6	0	0 %	6	1	17 %	0	0 %	1	17 %	0	0 %	0	0 %	0	0 %	6	100 %
Totalt	587	33	6 %	554	11	2 %	543	27	5 %	516	19	4 %	497	237	48 %	55	11 %	87	18 %	95	19 %	6	1 %	13	3 %	478	96 %

PLANSTATUS UNDERSØKELSESGRUNNLAG	Undersøkt			Gjenstående	Endret totalt		A-stor		B-middels		C- Liten		Står		Ukjent		Sterkt truet		Truet		Intakt		
	omdrev	tap	andel		andel	andel	andel	endring	andel	endring	andel	endring	andel	endring	andel	endring	andel	endring	andel	endring	andel	endring	andel
Kommuneplan 2011-2023	12	0	0	12	2	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12	1
Sum kommuneplan	12	0	0	12	2	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12	1
Spesialområde bevaring, Reguleringsplan (pbl) planid 200202, vedtatt 27.06.2002	3	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1
sum reguleringsplaner	3	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1
Øvrige SEFRAK-bygninger uten vern etter Plan- og bygningsloven	501	19	0	482	235	0	55	0	86	0	94	0	1	0	0	0	0	6	0	13	0	463	1
Totalt	516	19	0	497	237	0	55	0	87	0	95	0	1	0	0	0	6	0	13	0	478	1	